

PE B 3/162
L 395

ORAS

Rahvalik teaduse, kirjanduse-
ja kunstiajakiri

№ 3 (12)

Leeningrad

PE 20034

1926

Dante Sodini: Murtud, mitte painutatud

0.06
Reid
3.4.41

Källilaul

*Poeg, maga ... Maad veel katab öine kaas.
Tilk tilga järel isal jooksnud veri
on mulda. Nii neid rinna sooje teri
ta külvand surses idanema maas.*

*Poeg, maga ... Näen ju koitu purpurlist.
Küll tuleb hommik, tuleb suur ja äge.
Oi, kallakule, vastu väikest mäge
jäänd elutuna isa — kommunist.*

*Poeg, maga, maga ... Kohab kõrvades ...
Detsember ... Kaotus ... Jälle hädakisa,
on kongi maetud vend, on maha lastud isa
ja maa — oh vaene maa — on raudades.*

*Poeg, maga ... Mis sul tahaks ütelda? ...
Tea, ära härralt iial armu küsi!
Too revolutsiooni ääsi süsi
ja võitle meeletumalt, väike sa!*

*Poeg, maga, maga .. Maad öö katab kaas.
Tilk tilga järel mulda imbund veri ...
Neid isa nagu rinna sooje teri
on külvand surses idanema maas.*

AIN RANNALEET

*Rudolf Laurent,
U. R. Ranna Kõrvalduse 19
23.1.58*

AIN RANNALEEDI lugulaul. G. ja K. joonistustega

„Kiva kannan kokku seks, et ehitada Tööle väärilist monumenti, et põlvest põlveni võidaks maitseda püsiva töö vilja.“

A L U S T U S

Koit heidab helke õrnaid puule, on varahommikune tund. Nüüd jälle ärgand laul ja luule — end väljendada jälle sund. Mu mõtted eilse päeva rada läind, nad ei suuda unustada suurt ajalõomu, mida viib ju minevikku aasta tiib.

Veel väljas suvi. Oravhännad tee ääres õitsel villakad ja karukollad lillakad. Kui sirged neitsid kaugel männad, peas roheluse kähar siid ja selles okste kammipiid. Ja kaugus huikab nagu ema... Rind vaikselt hakand helisema.

Ut mõtet kannab ilmamuna, uus ilmasünd on oodata. Ju ori tõusnud lunastuna ja enda peale loodab ta. Veel kahe leeri vahel võitlus, veel kriiskav sõim ja äge sõitlus. Kuid juba Minevikus praod, ju teda ootab värske haud.

Las kasvab uhke inimene — ei enam ori vaevatud. Suur vaen saab mulda kaevatud ja rahu maandub igavene. Las rändab Läänes kadutont, las vindub vales tõelont ja tiirastus veel peab paraade... Lõpp, lõpp on näha üle maade.

Ju kagu hüüab käole: kukku, koit idas ehtind põlema. Nüüd vaikselt rändan ajalukku,

maa rinnalt kisun sõle ma ja otsin üles ööde kinda. Neist mõnigi head maksaks hinda. Ma kindakirjad lahti soen ja sõlelt ajalugu loen.

Kas paha siis, et leiab jälle mind ajamurd, täis sumavat öö-tulekahju kumavat? Tal vahvaid poegi, kelle hälle ma otsin — nende väiksem vend. On palju viinud aja lend: kõik minevikku pühkind juba. — Mul siiski jutustuseks luba.

Sankt-Peterburg. Sirgjoonsed joned.. Elektrituled... Ajavad kuis voorimehed! Uhked hooned, vitriinid peeglist kajavad. Sälgi Peeter Suure rinna keeva viind brongsis õhku, seal kus Neeva siidpehmet villib sinist vett ja liisaki suur siluett.

Vassiili saarel Balti tehas ja seal, kus Narva väravad — Putiilov. Tuled säravad ka seal. Kuid ruskes õhtuehas seal oli midagi veel muud: need vilede vaskised suud ja nõretavad higist küürad. Neist vaikisid kõik õrnad lüürad.

Sankt-Peterburg. Käib rahvast ringi. Kindralid. Mundrid. Talvpalees ballmuusika. Seal pidu mingi, sest kõrged tõllad ukse ees. Kes räägib sõjast? Härrad-aamid ja naised kaunid — hoovidaamid öö läbi hullult tantsivad. Jah, eluga on rahul nad.

Las olla sõda... Kaugel Idas surm gaoljani-sabrikus.

Siin streigid . . . Streigid vabrikus.
Kuid kindral uhkelt kõne pidas:
ta kiitis isamaalikkust
ja kiitis ennast nii et lust,
ta keisri nime man löi risti
ja vandus töolist-anarhisti.

Mandshuuria?

„Lubage võtta
te käsi, suudlust maitseda . . .“
„Ah, kindral . . .“

Rahvast viisid sõtta
öös rongid Ida kaitseda.
Siin aga kindral tõstis klaasi,
jõi tervist, kirjutas „prikaasi“.
„Манджурии на сопках“ siin
vals moodne. Siin Pariis ja Viin.

„Kuid teisel tinarasked mured . . .
Näe — vilets küla, Kõrgessaar.
Seal igal päeval leib ja taar,
seal küüru vajud, vara sured.
Kolmkümmend üti nărust harja,
paar paljasjalget lapsekarja,
kel mustal ihul kare särk —
see selle küla tundemärk.

Koht see on üksik nagu urgas.
Ja keset küla viletsust
on rahvas selles metsanurgas
ka imevaene, rumal, must.
Kuid olgu peale vaene tuba,
sul vabaks sissekäiguks luba.
Sa sinna astud peatama
ja ilmaelust teatama.

Toas õige pime. Seisab ahi,
paar pinki, laud ja õlekott,
kus sisse augu nărind rott.
Tikk süütab väikse lambitahi:
Vokk nurgas. Kambriukse auk.
Hall ahju lae peal vanarauk.
Puust sööginõud, puust ukseingid,
puust järjed, kulbid, istepingid.

Siin elas kandimehe pere
ja koera viisil urises.
Taat tereks vaevalt vastas tere,
eit alatasa nurises.
Mees audus viha hääletut,
täis viha kipitavat jutt.
Teel aga härra priskeid tække
suurt tõlda nähti viivat märke.

Siin näljas laps.

„Too leiba, ema!“
Kuid hagankakku andis Liis.
Laps nõrgalt, nõrgalt nuttis siis . . .

Hääl valusalt jäi helisema.
Ah, elu läbi-läbi hall.
Ei pesitse siin rõõm, ei trall.
Õöd-päevad orja mõisa kasuks,
et nälg su kukil kindlalt asuks.

Ja sõda . . . Kõikjal tundus tema.
Pruut nuttis peigmeest väljadel.
Poeg pidi emast taganema,
nüüd eide süda pisarhell.
Mandshuuria? Oi, sõna kole,
kas temast pääsmist tõeste pole —
nii vabisesid palves suud
öö, siis kui polnud tähti, kuud.

Kes oli Veli?

Tean, et tema
Putiilovist noor tööline.
Kui pääsis tehast valitsema
streik võimas, üleõoline,
siis polnud enam linnas asu.
Kong teda ootas — hirmus tasu.
Ta varjas ennast päeva kaks,
siis lugu kippus kirjumaks.

Ta järel nuhk. Rind Veljel leekis.
Nii nuhist taga aetuna
ta põgenes, ööst kaetuna.
Õrn koidukuma taevas pleekis . . .
Siis samm viis vaksalisse raske.
Silm kiirgas tuld ja sulavaske,
suu ääri murdis valus joon
ja meeleskohas tuksles soon.

Tal vana isa Kõrgessaarel.
Sealt Veli ilma astunud.
Seal higistanud heinakaarel
ja vahest järve kastunud.
Nüüd käsil Veljel pagemine —
nüüd jälle koht see tarviline.
Seal mure heitub, vabana
seal tahab veidi hingata.

Õös magasid veel kõrged majad,
tuld veel ei võtnud päeva tong.
Sai pileti. Pea liikus rong.
Jäid platvormile nõrutajad.
Rong tormas öösse mühisedes,
linn kiirgas, kumas kaugenedes.
Rong aga verstu murdis teelt
ja kõmises metallist keelt.

Veel viimsed lehed lipendavad.
Oi, kirju nagu Hiina vaas
on loodus. Tühjad taimelavad
ning lehekulda paksult maas.
Haab ennast purpurkuube ehib,
ju teine raagus latva vehib.

Noor pihlak roostes nagu raud.
Ja männik vaiksem on kui haud.

Ja sügis käes. Maad kõhnad varred
ja kortsund lehed katavad.
Ju hallad orast matavad.
Ja rehes lookas pikad parred,
koot raskelt tantsib lademel.
Hall sügis. Tihti sademel
teed kastab ülalt vihmavesi.
Ja nukrus rõhub inimesi.

September... Suvi lõppend juba.
Veel viimne päev nii selge, hell.
Ei sügis tulles küsi luba:
ju algust lõõnud aastakell.
Veel eha nagu hõõguv kilge
kaob metsa taha. Pimepilge
kõik muudab võõraks, kodutuks.
Rõõm, suverõõm jääb kadunuks.

Õõ tulles pilvist märga tilgub,
kui nutaks kõrgus. Ähmane,
kui kahvatu silm rähmane,
tee ääres aken väike pilgub.
Mets ärkab nüüd. Ta ruttu, ruttu
üht võõrast sosisteleb juttu.
Ja tiheneb must pilvevorm,
tuul kangeb, tahab tulla torm.

Mart — kandimees — on voodis haige.
Toas tiheneb hall videvik.
Kell valjult tiksus. Siiski vaige
kui raske pitsat valulik.
On kuulda, kuidas Liisu saega
puid õues saeb. Nii kaua aega
siin-seal ta vilgub kirju jakk.
Mart vaikselt lamab nagu pakk.

Ja laulab kilk. Ja mõte liigub
ja võitleb oma vellega.
Pea tuikab. Tööga sellega
ju häda... Häda oksal kiigub
ja vaatab aknast ähmasest,
käib läbi Mardi südamest.
Nüüd ilma et seks oleks sundi
tal meeles mitu musta tundi.

Kõik elu orjand ta...

„Ja keegi,

ei keegi aita, halasta?
Tsaar? Mõisnik? Jumal? Vait on seegi,
ei seda suuda salata...“
Kõik need, kes elavad paleedes,
neid tuletab ta meele needes,
sest need, kes tööta elavad,
teab, — teiste higi kurnajad.

„Kuid väsind, unustatud hinged
need kandimehed... Kuidas neid
tööst küüras, karme, karvaseid
on õõtsund elutuuled, vinged...
On raskelt hinges puhunud
neil... Pole sula uhunud
veel iial viletsuste väge,
ei sulatanud muremäge...“

Nii mõtles kantmees. Aastad rohked
ei olnud murdnud tema meelt.
Kui teiste suust vaid tulid ohked,
siis ta veel viskas pilkekeelt.
Ta seedis kätemaksu viha,
et sirgeks lüüa oma piha.
Kui: „eh-eh-hee...“ vaid hoigas Mikk,
siis Mart: „Ei orjus enam pikk.“

Ja jälle katkes mõte mehel.
Pea uimaselt hull kumises.
Ta kõrvua miski sumises.
Piip seisis pakul. Kapsalehel',
näeb, laua peale jäänud silk...
Siis tuli jälle silmapilk,
kus mõte korralikult ilmus,
pea ümbert langes raudne silmus.

„Jaa, kaua puhund elutuuled.
Maad mähkind häda. Tõsi, nüüd
just nagu hüüdu kaugelt kuuled...
Kes teab, ehk ongi sõjahüüd?...“
See mõte ajab sirgeks selja.
Käis mehi koos nii kolme-, nelja-,
või viiekesi: kuulsid nad.
et mõisad eemal põlevad.

Ja täitis kandimehed tuimad
uus lainetus. Kus hiljuti
kõik vait, nüüd mässust kiljuti.
Peast olid lennand orjusuimad.
„Ei kohuta meid toores trahv,
mis vihas ähvardanud krahv.“

Aeg küpses uus ja tormiline
ning mure kadus hiljutine.

Ja läbi ohkete ning nutu
lõi äkki põlev päiksekiir
kui jahisarve tutu-lutu.
Ja selgis küla silmapiiri.
Päev kergiteles punast tera
ja udust koorus ilmakera.
Sai vaevalt pursand valgus vast,
kui juba elust ämarast

pead tõstsid kandimeeste kujud.
Neil mõtted kõige selgemad
ja kõige elavamad nad.
Neid kurnand kubjas, härra tujud
ja vallaametnikud, need,
kel pidid sõites andma teed.
Mõis hüüdis kaugelt: Mees, müts maha!
Kuid kantmees vastas: Vait! Ei taha.

Ja varsti kaugelt vabrikusta
ka Veli Kõrgessaare sai.
Ei õues tunnud teda Kai.
Läks tuppa. Teretuseks musta
seal kummardele oma pead
ja ütles vaikselt: Öhtut head!
Siis voodilt pääsis rõõmuheli,
Mart küsis:

„Sina oled, Veli?“

Toas oli videv. Lambivalgel
me Veli astus sammu kaks.
Ta rõõmus. Punagi on palgel,
silm uduselt läind tumedaks.
Laes parred, et ei püsti mahu.
Liis lee peal kõrdiks segab jahu,
taat ahju kõrval ilusaid
puust voolib valgeid lusikaid.

Noh, kuidas läheb?“
„Tasapisi.
Kuid mis siis linnas uudist on?“
„Ah linnas?... Streike tormilisi.
Ja kõnesid peab papp Gapon.“
„Ennäe, või papp...“

„Jaa.“

„Ütle aga,
mis sünnib meil siin Peipsi taga?
Sa nagu targem...“

„Arvan, siin
ka samati on sõjaliin.“

„Kuis tervis?“

„Ööd ja päevad magan.
Kuid räägi põlemistest.“

„Jaa,
tund tulnud viimaks. Mässab maa.

Ja mõisnik pageb.“

„Tohho, pagan...
Siis tõeste tõsi. Kätemaks...
See meilgi südant kergendaks.“
„Kuis teil siis on?“

„Ei ole sidet.
Ükshaaval, tead ju, pole pidet.“

Taat hallpea, Velje vana isa:
„Küll jumal siiski kaitseb meid.“
„Jaa. Aga muud ta küll ei lisa,
kui takistusi tõsiseid.
Ma noor, sa oled juba vana,
seepärast ära poega mana,
et jumalat ei kiida ta.“
Mart aga: „Veljel õigus ka.“

See oli taadile küll raske.
Läks lusikate manugi.
„Ei austa enam vanugi...“
„Nüüd aga teile öelda laske —
mul seljas põgeneja rüü.“
„Siis koormab sind ehk... mõni süü...“
„Jaa. Streigis olin liiga julge,
pruukisin suud ja pistjat sulge.“

„Ah nii. Noh, sellest pole wiga.
Siin pole karta sandarmi.“
Mart seltsis väga paguriga,
jutt keerles hilja õhtuni.
Siis aga uni mattis maja,
soe uni, ööde lühendaja
tõi Mardilegi uinakut.
Nii hommikuni vaikis jutt.

Sai koidik hallatanud maaga
ja udumantlis niiduga.
Sai vallasandi Tiiduga...
Läks anekari kiiga-kaaga.
Tiit palus andi — tükki leiba.
Kott kukil. Läbi lõõnd sest teiba.
„Tood vallamajast uudiseid?“
„Äjah... et Joapan lüünud meid...“

Siis tänas kaua: „Annass jumal!“
ja kõmpis jälle edasi.
Nii läheb elu õnnetumal,
kuis aastaid käinud sedasi...
„Või lüia saame. Palju tehti
seal otse...“

„Ütle, kust saaks lehti?“
Nii Veli küsis.

„Koolist vist...
Koolmeister teeb seal tegemist.“

Siis Veli läks. Ei olnud näinud
neid vanu kohte aastat kuus.
Seepärast kõik nüüd jälle uus.

Ei mälestagi, mil siin käinud.
Nii luusib mõttes järve poole.
„Sai siia käidud ikka loole...
Siin mõisa heinamaa ja niit.
Kuipalju mälestusi siit...“

Näe, laisalt uinub järve peegel.
Veel sonib suvest, meeletu.
Kuis ümargune nagu keegel,
tumm, sinimust ja keeletu.
Ka männik vaikib. Anekari
läks pilliroost ja tema vari
käis järvel järel sügaval.
Näe kaldaveerel kõrgemal

üks kuldne leht veel paljal kasel.
Roog käharpäine uduhall,
suus murekahin, kalda all.
Kesk järve helil hõbedasel
veest kõrgab kala imesuur.
Järv talle liiga kitsas puur.
Silmpiiril metsad, ilmakaared —
need sinavad kui kauged saared.

Ja männad, sirged nagu osjad...
Maa, mets, mil koidus helened,
mil vaba rahvaga pead kosjad,
mil pulmapidud tulised?
„Kui võiks nii ommetigi teha,
et igast puust saaks võitlev keha...“
Nii Veli. Põõsas tihased
kui vanamoorid vihased.

Kuis metsas salahääli palju,
on iga sammul ise tee.
Siis tuleb soo ja Neitsikalju,
kust õnarustest leidsid vee
metslinnud. Sealpool Hundijärve
(kus kunstnik leiaks kaunid värve)
on üksik talu. Puudega
ta varjatud ja muudega.

Seal elas Andres, tema naene
ja Helle. Hoopis eriti
seal elulõnga keriti.
Ei olnud elu ränk, ei vaene:
päev nagu oreli akkord,
öö vaik ja tume nagu fjord.
Nii teati. Nõnda keeled mõned
suus kandsid susisevad kõned.

Kord ammu, ammu Andresega
nad aerutasid kalale.
Taat meister püügi alale.
Siis Andres viskas õnge, ega
teind ainust liigset liigutust
kesk vesivirve sädelust.

Nii päeva pool võis õngitseda
see tõusik, kadak. Vihkab teda...

Veel teab: seal elab ilus Helle.
Nad kunagi head tuttavad.
See oli ammu. Tema, kelle
viind elulained ruttavad,
peaaegu unustanud neiu.
Nüüd tegi äkilise leiu:
kuis neidu näha jällegi...
Kuid ei... Ei ial ommeti.

Koolmeister oli väga vana:
rauk — nagu võidaks ütelda.
Tal armas ikka rutelda,
jutt voolas jõena põgusana.
Prill ninal — nõnda leidis Veli
ta toast. Rauk tõstis korda neli
neid prille aina kukkuvaid.
Ja istus kohe sedamaid.

Ta olnud kõster omal ajal.
On konservaatore praegugi.
Ta elu mõistab piibli najal,
teeb palvet uueaegugi.
Ta põlgab naise „kuratlisi“
(nii nimetab neid tasapisi).
Alhiimikuna elab nii,
end kodunt harva välja viib.

Ta isa olnud mees, kes saksu
ja kulda kummardeles, kes
kõik tegi, mis võis iganes,
et raha voolaks tasku paksu.
Koolmeister ise oli kehv,
käis küüras nagu „ess“ või „ehv“.
Ta tuttav Metsa Andresega
ja Kõrgessaare taatidega.

„Või lehti? Lugu seisab selles...
ma teid ei tunne sugugi.“
Ja paha tundmus tekkis Velles.
„Kuid sest ei ole lugugi.
Ma Kõrgessaarelt.“

„Kelle juurest?“
Sai villand Veljel sellest luurest.
Ta pahvas:

„Linnast olen ma...
Ja olgu kas või mässaja...“

Pilk üle prilli Velje riivas.
„Noh, ärgem võtkem tõsiselt.“
Nii Veli. Kähku asemelt
koolmeister ennast üles hiivas.
Tõi lehti. Vaikselt seisid nad.
„Kuis on? Kas mehed mässavad?“
„Ei ole kuulda sedapuhku...“
Koolmeister hõõrus otsal muhku.

„Ma rohkem teile ei tee tüli.
Head aega!“

„Mis nüüd tüli või“...

Läks Veli. Katkes jutulüli.
Poiss kaua väljas õhku jõi
ja mõtles. Oli hea või paha
käik see. Kas mitte oma naha
ta mängule ei pannud siin...
Sest mõttest kasvas tusk ja piin.

Ei tea, mis mõtles vanahärra.
Head mitte, kuigi vabameel
ja liberaali „libe“ keel
tal osaks olid.

„Kaeme pärra“...

Nii ümises ta viimati,
lõi pähe kaabu koguni
ja kätte võtnud vana kepi
ta astus õue üle trepi.

Ta jõudis tallu lõunaaegu.
Nad Andresega mõlemad
toa taga istuvad seal praegu
ja ühest-teisest räägivad.
On salalik koolmeistri kõne.
Ta räägib, kuna sõna mõne
suunurgast Andres pillutab.
Päev ohtule teed sillutab...

Ju koplis emalammas määgib.
Toas keegi katab lauda vist,
sest kuulda nõude kolamist.
Koolmeister aga Veljest räägib.
Ja küsivad siis mõlemad:
mispärast mõisad põlevad?
„Seepärast, et meil hulgub ringi
nii palju mässajate kingi“...

Kuid Kõrgessaarel ümber laua
on Veli, Mart ja Otsa Juss.
„Ei enam mõisnik püsi kaua...“
Nii Veli.

„Paras vingerpuss,
kui homme keegi tööle 'p lähe.“
„Kes teab... Meid on ju nõnda vähe...“
Kuid siiski otsus kindlaks jääb.
Mis edasi — küll seda näeb.

Suur jõudis sügis tormiline.
Kuis hõogus viha peidetud...
Üks ainus sünnis juhtumine
ja mask sai kohe heidetud.
Siis leekis mõis... Oi, juba ammu
on kogund maadlemiseks rammu.
Nüüd paras aeg, nüüd küpse pind,
las lennata nüüd tormilind.

Lõi mühisedes Eesti üle
torm oma vahutava voo.
Nüüd vabadust rind ahma, joo!
Maa õigusele ava süle!
Veel punas jaanuari märk
Sankt-Peterburis. Ajajärk
see uus. Veel tänavatel pleekis
jälg verine, kui juba leekis

maa üle klassiteadlik aade.
Nüüd teati: tsaari soldatid
ei hoi a iial padrunid...
Seepärast hüie üle maade:
Töörahas, ühendagem end!
On tööline sul ainult vend.
Kes lõpetab su piinamise?
Ei keegi — ainult sina ise.

Küll viidi mehed kroonuritta,
Mandshuuriasse visati.
Ei hävind mässulöke Itta
ehk „isamaast“ küll kisati.
Kuum vaidlus kestis riigiduumas.
Kuid vabrikute tulikuumas
streik... Maal seal leekis mõis ja mäss...
Loos langend. Välja trump ja äss!

Torm maruks sai. Ju barrikaadil
kesk Moskvat kuumalt voideldi
ja sureski veel soideldi.
Täis hirmu härrad esplanaadil:
„Kas ots nii tõeste lähedal,
lõpp otsekohe silma all?
See oleks... ju skandaalne lugu.
Oh, issand, päästa inimsugu!“

Odessa, Moskva, Peterburi,
Uraal ja Don... Ka Meri Must...
„Potjomkini“ seal terasturi
uut töotas tuua lunastust.
Mis igatsetud, näis nüüd saavat
kesk tuld, verd, suitsu, kuuma laavat.
Näis tulevat... Ja püha viirg
sees hinge põles nagu piirg.

Ei mõisnik ripütele tuhka
pealaele ega noruta.
Nüüd tema sõjaväed ei puhka,
ei tühje mõtteid koruta.
„Las mõtlevad, las kõnelevad,
küll tean, kus vähid talvitsevad,
et sündsäl ajal hõigata
ja paha välja lõigata.“

Nii ütles mõisnik. Külarahvas
ei teadnud paha oodata.
Head siiski ka ei looda ta.

Nii oligi. Möis äkki pahvas:
„Stop, kantnik!“

Õhtu külla ilmus
„ohranka“ — kasak, piits ja silmus.
Oi, soldat see on toores, julm,
ei tappes tuksatagi kulm.

Mart Veljega just kahekesi
toas videvikus vestlesid.
„Peab üles hüüdma inimesi...“
nii tasapisi kõnelid.
Siis äkki... tekib hirmus kohke...
Õös kabjaplagin kuulub rohke,
ta juba üsna ligi siit.
„Nüüd ruttu! Kallis ajaviit...“

See oli Liisu. Julge käsi
viis Velje välja. Kumedalt
lõök uksele kostab tumedalt.
Seal keegi tagumast ei väsi.
Taat avab halli ja ehmunu.
Õöst kargab soldat rahutu.
Siis sähvab tuli. Mõõga tärin...
Toasolijate rinnas värin.

„Mees, alt! Koer, urgas näita siia!
Siin peitub vist me ilus lind.
Küll näitame, kus paistab Riia...“
Kuid tuba tühi. Mardi rind
nüüd jälle julge. Tuba tühi...
Jaa, kasakas, suud täna pühi.
Õõ aga jõuab. Nagu loor
ta üle küla. Poolkuu noor

kesk taevast. Onni künniselle
ta vaevalt heidab helevust.
Ja õõ täis hirmu sammetmüst
saab alge. Salgab härradelle
kõik Mart. Oi, kangekaelsena
jääb tummaks. Sunnib vaikima
ka teisi. Nõnda suudab kanna
ta mõisnikule vastu panna.

Ei ütelnudki. Uhke ise
et katset kanda jaksanud.
Ta alge hoidis vaevalise,
kas oleks välku raksanud.
Ta kindlana nii tahtis surra
kui tamm, mis ükski torm ei murra,
mis ainult tules tuhaks saab —
ei mitte mõni nõder haab.

Siis algas mõisas pidu. Helid,
laul... Enne surma mõisnik jäi
ja priiskas. Kubjas viina tõi.
Ja jõivad kasakad. Kuid Velid
truu varjas pehme Pimesoo.
Seal taga paksu pilliroo

ta leidis viimaks asupaiga.
Mets ümber kohas nagu taiga.

Ta jooksis sinna, langes rohtu
kui jalalt läbisaetud puu.
Ta neelas raske ülekohtu
ja vihast värises ta suu.
Tal meeles Peterburist pagu...
Kas tõeste jooks vaid tema jagu?
Miks saatus teda nõnda löi,
et ainult põgeneda võib?...

Tas teguhimu, aateviha,
ta oma elu ohverdand
on tööle. Seal, kus taevarand,
seal koidupunast kasvab iha.
Vend vennal' sirutagem kätt.
Misjaoks meil jumalagajätt?
Kõõs hävitame mustasaja
ja laome tuleviku maja.

Soo aga vaikis suur ja pime.
Ei ühtki kuulund pehmet healt.
Ei sündind igatsetud ime...
Tiik valjult langes oksa pealt.
Sa linnuprii... võib olla neetud,
su surmaotsus juba peetud.
Nii oigas valus Velje rind.
Mees üksik nüüd kui haige lind.

Sa äraandja, äraandja...“
„nii iga puu vaid kohises.
Koolmeister polnud vihakandja,
ta rahutult nüüd nohises.
Prill kukkus. Silmas aga sala-
hall udu. Viimaks rändas jala-
ta kodunt. Kõrgessaare vist
näib olevat tal minemist.

Kui Mardi maja õue jõudis
ta, mõttes vähe seisatas
kepp surutud käes mõlemas.
Siis aga sisselasku nõudis.
Ta kahvatanud oli nagu
ja ärev ka vist omajagu.
Toas vanaisa, Mart ja Liis —
kõik teretavad nagu viis.

„Kas näete imet... Koolihärra
on tulnud külla.“

„Koguni
ei. Tahtsin... tahtsin... kaeda pärra...“
„Kuis saite maja-loguni, —
ehk eksinud te õigelt rajalt?“
Mart küsib pilkel õpetajalt.
Koolmeister otsib vastuseid,
kuid nüüd, oh häda, pole neid.

Ehk teadis seda asja ikka,
 et Mart on kütt ja osav mees,
 kuid siiski kohmetas, kui ees
 ta nägi seinal püssi pikka.
 Toas hauavaikus võttis maad,
 vaid kõhis vana haige taat.
 Koolmeister aga kohe nägi,
 et nende vahel kõrge mägi.

Mis puutunud on külamehi?
 Ei tuksata näos ükski soon...
 Külm Mardi jutt. Ei silmis vehi
 orjuslik pilk. Tal raudne toon.
 Koolmeister nagu löödud puuga.
 Ta pomiseb poolkange suuga
 ja katkendlise keelega.
 Ja lahkub paha meelega.

Kuid ikka kiusab mingi vägi,
 ta tervena ses võimuses.
 Ta tahaks keelda mehi, kes
 täis mässuvaimu — nagu nägi.
 Kuid teisest küljest salaja
 ka meeldib keeldud ala. Ja
 ses selguselle mitte jõudes
 uus möte käärib ajunõudes.

Et äraandmist pehmenada,
 seks oli vaja teha samm.
 Läks möisa poole otserada
 ehk jalgades küll nõrkes ramm.
 Tal kasak kohe vastu sattus,

hää! joomast kare kurku mattus:
 „Mis tarvis, vana rebane?
 Mis nuusid? Siin kas sinu tee?“

Koolmeister rahuliselt seisis.
 Tal valgus silmi pimestas.
 Nüüd isegi ta imestas
 mispärast siia mõisa reisis.
 Kuid siiski lausus:

„Uppund meest
 ma nägin tõusvat järveveest.
 See oli eila, pärast eha,
 kui peale kerkis surnukeha.“

„Ma kartsin minna ligemalle.
 Ja pärast läsksi kaduma —
 vist vajus järve sügavalle.
 Ma seda tahsin ütelda.“
 „Mis? Uppund mees? Oh, lurjus, sina...
 Kes? Mustad juuksed? Väike nina?“
 „Võib olla.“

„Äh, las kalule
 jääb söödaks. Oma jalule

nüüd auru tee! Hei, värav lahti!“
 Koolmeister läks kui püssikuul.
 Kuid kaua vanamehe huul
 sai väikseks muigatuseks mahti.
 Teind siiski heateo väikese.
 ja vaigistanud äikese.
 Ta uhke nagu Caesar, kuna
 saab koju õige väsinuna.

(Lõpp järgmises nrs)

K. Bunorpagob.

Ленинград 26

Professor Eduard Hertlein'i uurimistöö

G e s t ö n a

Selle kirjatöö autor, Heibronni professor Eduard Hertlein on üks nende väheste Saksa kooli- ja teadusemeeste seas, kes ristiusu kinninenud õpetuse alt ennast on wabastanud. Tema nimi on Lääne-Euroopa teaduseilmas heas kuulsuses, kuna ta sulest on ilmunud pill rida wäärtuslisi ja huvitawaid töösi, mis käsitawad Piibli kui kirjanduslise toode tekkimise ja arenemise lugu, eriti prohwet Daanieli raamatut. Olgu siin möödaminnes tähendatud, et oma uurimistes Daanieli raamatu üle autor kindlaks on teinud, et selle raamatu tähtsam — seitsmes — peatükk pärast kristuse sündimist on kirjutatud.

Mis puudub siin Eesti keele tõlgitawasse professor Hertleini raamatukesesse, siis on see ta laiendatud ja ümbertöötatud ettekanne, mis autor 1923. aasta jaanuaris Stuttgardis pidas. See on üks kõige parematest rahwaraamatutest selle põhjendamata ristiusu alustajaks peetawa Jeesuse olemise küsimuse kohta.

Autor annab selles wäikeses raamatus wäga selge, kujurikka ja peaaegu terwet olemat materjali sisaldawa ülewaate kõikest teaduslistest ainetest selle küsimuse üle, ka kõige uuemaid leidusi ja uurimisi ajalooliste allikate ja Uue testamendi teksti kriitika alal tarwitades.

Kõneaineks wõttes küsimust — mis meie Jeesuse üle teame? — seletab autor meile esiteks oma waadet selle kohta, kuidas niisuguse küsimuse juure peab asuma,

harilikku teaduslise uurimise wiisi; edasi annab ta lühikese ülewaate küsimuse arenemiseloost ja asub lõpuks wastuseandmisele küsimuse peale; wastus on, nagu ta seda ainult wõibgi olla, täieste eitaw.

Teaduslikelt ainet käsitades wõtab autor arwustamise alla kõik need nõndanimetatud paganate tunnistused Jeesuse olemise üle, mida kirikumehed nii tähtsa näoga alati ette toowad. Wastawad kohad Tacituse, Pliniuse ja Swetoniusse töödest, Philo ja Justuse waikimine asja üle, Joosep Flawiuse kirjatöödesse hiljem sisse pandud peatükid, Esra neljas raamat, Talmudi kirjandus — kõik wõtab autor järellaalumise alla ja teeb kõigest sellest materjalist ainsa võimaliku teaduslise otsuse.

Selle järele wõtab autor samasuguse arwustawa waatlemise alla efsialgse ristiusu kirjanduslised allikad: apostel Pauluse kirjad, Johaneese Ilmutamiseraamatu, Johaneese, Matteuse, Luuka ja Markuse ewangeliiumi.

See osa uurimisest toob autori järgmise ümberlülkama otsuse juure: Uue testamendi raamatud, mida kirikumehed ajaloolikkudeks kirjatöödeks peawad, ei käsita ühesgi salmis realse inimese Jeesuse isikut, waid jutustawad jumalikust olemusest, kõigest maifest kõrgemal seiswast ideaalsest mõttekujutusest, aastasadade jooksul loodud ja igatsetud usulise aate (idee) kehastusest.

Ta siit järgneb autori lõpunoitus küsimuse peale: Mis meil Jeesusest teada on?

Materjali käsitamise wiisi teaduslikkus, puudutatud küsimuse laias ulatuses waatles

mine ja seletuse lihtsus teevad G. Hertleini raamatutese tarvilikuks igaihele, kes inimesefoo arenemiseloo käigu vastu huvi tust tunneb.

Raskem oma puhtmõttelise arutamise pärast ja nõrgem sisuliselt on esimene peatükk, aga see ei pea lugejat mitte eemale peletama, sest järgmised peatükid on seda selgemad ja asjalikumad.

I

Küsimuse ülesvõtmine sel kujul nõuab et meie seletaksime, mis teadmise all sõna õiges mõttes mõista tuleb.

Meie kõneleme teadmisesest siis, kui teatav asi meie teaduse või tundmisewõimu poolt on muutmata, moondumata kujul vastu võetud või omandatud. Teadmine on tõeasjade (faktide) selge ja täpisele vaatlemise ja katsete ja nende põhjal tehtud järelduste wili.

Meie küsimuses on kõne ajaloolisest teadmisesest. Ajaloosündmusi võime aga ainult aruõrdadel ise waadelda, nimelt küsimustes, mis kõige lähemat minewikku puudutawad. Kõik see aga, mis ajaloo- raamatuid täidab, käib kaugema minewiku kohta; teadmine selle üle kannab teist laadi kui see teadmine, mis looduseteaduse sifuks on.

Gooduseteadustes võime katseid sajad ja tuhanded korrad toime panna ja seda- wiisi iga peensust nähtuses tundma õppida; minewiku sündmusi tundma õppides peame oopis teisi teesi käima. Waatlemise ja katsete asemel, mis looduseteaduses iga- ühele ja igasammul kätte saadawad, astu- wad ajalooõs tõestused, mis ajalooliste allikate peal põhjenedawad.

Kõige selgemateks ajaloolisteks tõestuse- allikateks on kirjalikud mälestusmärgid. Aga ka neil tõrdadel, kus meil kirjalikud dokumendid olemas on, võime minewiku sündmuste üle enam või vähem tõenäo- llika otsufid teha. Minult niisuguses mõttes võime rääkida ajaloo probleemide üle, olgu see kas või niisuguste „kahtlusteta“ küsimuste üle, nagu Aleksander Suure või Sokratese isit. Meie peame igas niisuguses küsimuses otsustama, kui suurel määral ajalooliku teate põhjoneid, mis minewiku sündmust või isikui puudutawad, tõeliselt olemas olla wõisid, ja see, mis igakülge kahtlustamise ja arwustamise

tulest puutumata jääb, seda peamegi meie ajaloolise teadmise sifuks. Ajaloolise tead- mise küsimus on kõige lõpuks küsimus selle üle, kui suur wäärtus on neil ajaloo- allikatel, mis kõne all olewast küsimusest või isikust kõnelewad.

Keegi, kes teaduse all seda mõistab, mis meie siin seletame, ei tohi lubada, et meie raamatu kaanele pandud küsimuse peale teisel teel wõib wastust leida, näitu- seks nõnda nagu seda ennast liberaaliks pidaja usuteadlane Busse teeb, kes meie küsimuse peale wastab, et „meie teame et Jeesus on tee, tõde ja elu“ ja et peale selle mingid muid tõestusi Jeesuse olemise üle waja ei ole;¹ see on paremal korral meie küsimuse waleste mõistmine, sest niisugust „teadmist“ ei pea meie mitte tead- miseseks. Küsimuse ülesvõtmisel ei huwita meid põrmugi see, misuguse tähenduse see või teine usulahi oma usu alusele (Jeesusele) annab. Sest kellele see siis teadmata on, et igale ristiniimesele Jeesuse nimi on „ülem kõikidest nimedest“. Just ümberpöördukt peaks usukindlad ristiniimesed meie küsimust kuuldes järgmise asja peale mõtlema. Kui kellelegi küsimuse peale, mis meie Sifurguse üle teame? wastataks: ole rahul sellega, et Sifurguse seadused terve Sparta riikluse aluseks olid, — siis peetaks niisugust wastust lihtsalt wiisakufeta katseks küsijat aine juurest kõrwale juhtida. Just seesama lugu sünnib ka Jeesuse küsi- muses. Kui meie küsimuse Jeesuse olemise üle ette paneme, et mõtle meie sugugi ristiusu õpetuse usuliku wäärtuse peale, waid tahame teada saada, kuidas tõelikut lugu oli selle Jeesusega, kes ewangeeliumide teadete järele jumala pojana Palestiinas sündis, siin palju jahmatamapanewaid ime- tegufid tegi, uue usuõpetusega ette astus, kes kas ise ennast Israeli prohwetitest ette- kuulutatud messiaks kuulutas, ehk teisi seda teha lastis ja niisuguse jumalateotuse eest surmanuhtluse sai. Wendesamade ewangee- liumide teadete järele tõusnud ta kolmandal päewal surnuist uueste üles.

Meie küsimus tahab wastust saada, kas tõeste need imelikud lood sündisid, kas tõepoolest Jeesus seda kannatajafurma suri, millele kirik ja Jeesus ise, kui ewangee- liumisi uskuda, nii suure tähenduse andis.

¹ Busse. Was wissen wir von Jesus? Halle, 1909. St 78.

Wastusi niisuguste küsimuste peale tuleb otsida ainult üldiselt maksimate ajaloolise uurimise viiside abil. Tuleb kõigepealt hoolega järele katvuda kõik teadeteallikad selle küsimuse kohta, kindlad ja usaldusväärilised teated eraldada kahtlastest, teiste sõnadega, selles küsimuses tuleb tarvitada neidsamu ajaloolise arvustuse uurimiseviisi, mida meie igas teises minewiku kohta käimas küsimuses tarvitame. Meie küsimuses peab ajaloolane truuks jääma oma ülesandele ja mitte oma otsusi ümbruse arvamiste ja waadetega kokkukõlasse seadma; ta ei pea kohtuma tagasi tõotusimisel selle eest, kui uurimisevili ta tema enese sisseharrjunud ja kallitsaanud arvamised purustab. Ajaloolane ei pea selles küsimuses mitte aastasadade jookkul tekkinud ja sisseharrjunud arvamist ja usku enese peale mõjuda lastma ja mitte ära kohtuma, kui see suurepärase ehitus, mille järele ta seni oma sammusi sihtis, korraga kokku variseb.

Ei peaks ka usumehel põhjust olema ajaloolasele tahtust teha seal, kus wiimane selgusele tahab jõuda, mil määral Jeesuse eluloo kohta käiwad ajaloolised allikad ajaloolise uurimise viiside nõuetele wastawad. Usuteadlane ei peaks arwama, et need wanad kirjad, mida ta Jeesuse olemise tõestuseks peab, enam ajaloolikku uurimist kardawad kui kõik teised inimliste asjade kohta käiwad allikad. Püie usuajalooliste teadete allikaid arwustuse alt wabastada, neile selles mõttes mingit eesõigust muretseda kõikide teiste ajaloo teadete ees, oleks kõige selgem tõestus selle üle, et nende allikatega asi mitte korras ei ole. Sellewasta peaks just usumehed kõigepealt üles astuma. Ajaloolikus uurimises ei omanda ükski tõeasi, fakt, selleläbi tähtsust, et teda mingi kõlbluse või usulise wäljamõelduse põhjendamiseks tarwis läheb. Ei ole niisama krossi wäärt ka protestandiusuteadlaste tõendus, kui nad põhjendawad oma otsusi mingisuguse sisemise äratundmise peale, mis neilt iga kahtluse Maatjareti Jeesuse olemise üle kõrwaldawat.

See on wana tutaw „pühaastwainust fiskeantud“ äratundmine (testimonium spiritus sancti internum). Karl Weizsäcker, endine Tübingeni usuteadlane, nimetas seda naljatades „testimonium pauper“ ja jäi

selle peale peatama, kartes lõpuni wälja wälba „testimonium paupertatis“. ¹ Igaüks, kes sisemist äratundmist tõestamiseks ette toob, tumistab sellega, et tal enam mingid teisi tõestamiseabinõusi ei ole. Mis ütlesid, näituseks, kõik protestandiusuteadlased, kui katoliiklased Maria olemise ja kõikide nende imeasjade tõestuseks, millega katolikufirik teda ehil, ütlesid et nende sisemine hää neid igast kahtlusest wabastab? Ometi tarwitawad niisugust otustamiseviisi ka kõige wabameelsemad protestandiusuteadlased. See tõestus ei kinnita midagi muud kui seda, et „usuteadlane“ oma kristlikus usus kindel on. Meid huwitab aga wopis teine asi: kui palju tema usul ajaloolikku alust on.

Kõik see selgitab meile üleswõetud küsimuse tähtsust. Kristiust, iegi oma wabameelsemate esitajate arusaamises, tõendab et Jeesuse isikut woolab wälja niisugune waimu ja kõlbluse jõud, mille sarnast ei tunne inimeselugu ei enne ega pärast Jeesust. Ja wabameelsed protestandiusuteadlased näewad sügawat efektsammu selles, kui keegi julgeb neile tõendamata tulla, et nende Jeesuse kaju tõele ei wasta. Enam weel, selles oldakse walmis nägema ritutud isikut ja paha tahtmist. Aga juba see et ka wabameelsed oma Jeesuse kaju wäga mitmel wiisil maalivad, erutab arwustawalt mõtlejat inimest järele katsuma, kas tõeste wabameelsetest usuteadlastest loodud Jeesuse kaju selle materjali peal põhjeneb, mis ajalooallikad meile selles küsimuses annawad, või ehk on see kaju nende usu- „teadlaste“ peas tekkinud.

II

Kuidas tõusis siis päewatorda küsimus „mis meie Jeesuse üle teame?“ — küsimus, mis praegusel ajal muutub teiseks, weel terawamaks küsimuseks: „kas teame üleüldse midagi Jeesusest, kas on üleüldse Jeesus, kui ajaloolik isik, olemas olnud?“

Küsimuse arenemise ülewaade näitab, et tema üleswõtmiseks küllalt põhjust on.

Kui 300 aasta eest keegi oleks küsinud: „mis meie Jeesuse üle teame?“ — siis oleks ta wastuseks saanud: „kõike seda, mis neli ewangeeliumi ja teised Uue testa-

¹ Testimonium paupertatis — waejusetusnistus; testimonium pauper — waene tunnistus. Tõlk.

mendi raamatud tema üle jutustavad". Meid raamatuid peeti sel ajal jumala ilmutuseks. Meid peeti algallikateks iga teadmise jaoks, mitte ainult selle üle, mis inimese hinge päästmiseks arvati vaja minemat: iga teadmine maailma, looduse ja inimese jõe üle sai siit oma alguse ja põhja. Kõikfölas niisuguse ilmawaatega oli meie küsimuse peale sel ajal ainult üks vastus võimalik: meie teame et Jeesus tõeste oli jumalapoeg, kes mõne aja inimese näol maa peal rändas; kes oma surina ja ülestõusmisega inimsoo ära päästis. Jeesuses olid ühendatud tõsine jumal ja tõsine inimene — seda „teadis“ kindlasti iga ristimine kolmsada aastat tagasi.

Siis tuli aeg, kus selle küsimuse peale teistiti hakati vaatama.

Spinoza (suri 1677. a.) tõendab, et jumala inimeseks saamine niisama võimata on kui ringi ruutumine: jumaliku ja inimliku loomuse ühendamine ühes isikus on tema arvates lausa mõtetu. See arvamine omandas pinna filosoofias ja imbus wäheawal usuteadusessegi.

See, kes Spinoza seisukohale asus, pidi walima Jeesus = inimese ja Jeesus = jumala wahel. Spinoza näitas oma järelkäijatele, kuidas küsimust tuleb otsustada. Tema ütleb: Jeesus oli inimene. Kes aga maailma ja jumala ühtlust tahtis tunnistada, kes Jeesuses jumalat tahtis näha, pidi tema kaju inimlikust joontest puhastama. Niisugusel korral oleks Jeesuse kaju, puhastatud kõigest maifest ja inimlikust, muutunud mõistujutuliseks mõttepildiks, mis ainult inimese ettekujutuses olemas, ideeks. Nii kaugele ei suutnud Spinoza kaaselanikud mitte minna. Nemad ei suutnud Jeesust eraldada sellest maapinnast, kuhu teda ewangeeliumid olid pannud, — oli ju ewangeeliumides selle aja arwamise järele palju ajaloolikku: ristija Johanes ja tema surm, jüngerite saatus, Heroodes ja Pilatus ja nende tegewus, mis niisama hästi kirjaga tokku käis kui terve Jeesuse lugugi — kõik see ei tekitanud Spinoza kaasaegsete peas mingit kahtlust. Jeesuse kaju sai aja jooksul ilka enam ja enam inimlikuks, jumalikud jooned temas nõrgenesid, maa kiskus teda taewariigist oma poole.

Nõnda tekkis inimese kaju wõtnud jumalapoja kaju, kellest kõik jumalikud omadused kõrwaldati.

See Jeesuse kaju oli walgustuse wõimõistuse (rationalismuse) aja järgu sünitus. Kõik üldloomulik ja imedewalda kuuluw heideti Jeesuse eluloost wäheawal kõrwale. Torni waigistamist seletati juhulise kokkulangemise ehk lihtsa pettuse abil; ei kardetud ka tunnistada, et siin jutustaja meelepidamise efektiivusega tegemist wõib olla.

Dauid Friedrich Straus¹ waatab asja peale siifuliselt teisiti: tema ei püüa kõike seda, mis ewangeeliumid Jeesuse inimese üle jutustawad, muinasjutudeks kuulutada: tema ei seleta, näituseks, jutustust selle üle, kuidas Jeesus mõne leiwa ja kalaga wiistuhat inimest söödas, mitte arwude muutmise, waid näeb selles jutustuses Wana testamendi loo järelaimamist: Wana testamendis toitis Eliisa sada prohwetit, Jeesus aga pidi ewangelistide arusaamise järele Wana testamendi imetegijad igas tükkis üle trumpama; siit sai alguse jutt wiituhande mehe söötmisest. Straus¹ arvates ei ole imelugude aluseks mitte mõni tõelik sündmus (fakt), mida hiljem üles puhuti, waid püie seda wõit teist ideed läbi wiia. Niisugune wäljamõeldus teatawa aate kehastamiseks on mõistujutt, müütus.

Siit tuleme Straus¹ õpetuse põhijoonde juure: ewangeeliumid on mõistujutud, müütused, mille eesmärgiks oli ristiusu messia ülendamine. Fichte, Schellingi ja Hegeli õpetus ideede tähenduse üle inimese loomise profesissis pani selle põhimõtte weel kindlamalt inimeste peadesse: usuti et kõik ewangeeliumide imed ainult inimsoo päästmise idee ilustamiseks wälja on mõeldud.

Alga juba Straus¹ „Jeesuse elu“ ilmumise ajal (1830. aastal) tegi ewangeeliumide teksti uurimine sammu edasi. Juba sel ajal tuldi arwamisele, et Matteuse, Luuka ja Johanesi ewangeelium muud ei ole kui Markuse ewangeeliumi ümbertõtamised, mõnede pärastiste juurelisamisestega. Uurijad olid sunnitud Johanesi ewangeeliumi eraldama teistest, nõndanimetatud sinoptilistest ewangeeliumidest, kuna tal ajaloolikku wäärtust ei ole; niisama tunti sunnitud olewat sinoptiluid (Matteust, Markust, Luukast) endid ka kahtluse alla wõtta, iga tahes lahki ütelda waatest nende kui

¹ Tema „Wana ja uus usk“ ja „Kristuse imetead“ on Eesti keeles olemas.

Jeesuse kaasaegsete isikute jutustuste peale. Sest kui selgis et Luuka ja Matteuse ewangeeliumi samm-sammult Markuse jutustust tordab, see tähendab, hiljem on sündinud ja oma seisukohast sihilikult esimise jutustust muudawad, siis jäi endisest neljast ewangeeliumist ja neljast oma filmaga nägijast kõigest üks ainus järele, nimelt *Markus*.

Aga ka selle juure ei jäänud peatama. Kristiinu põhialitate üleüldine seisutord muutus lähemal vaatlemisel weel pahemaks. Kui ühtgi kirjatükki — Markuse ewangeeliumi — wõits ajaloolise Jeesuse tõdelituts tunnistajaks pidada, siis ei oleks asi weel mitte nii paha. On ju üleüldises ajaloo küllalt juhtumisi, kus sündmuse tõendusüks ainult üks alus olemas on, ja sellelegi ei tule mõttesse neis sündmustes kahtlema hakata, kui aga see ainukene tõendus küllalt usaldatav on. Jeesuse loos on aga asjade seisutord oopis teine. Selgis et nimelt Markuse ewangeelium ei paku meile teateid — andwat (informatsioonilist) jutustust Jeesuse elu üle, see ei ole mitte jutustus, waid Jeesuse elulugu, mis algristitoguduse waadete seisukohalt sihilikult on „parandatud“. Kui aga lugu nii on, siis on iseenest selge et meie Markuse ewangeeliumi põhjal mitte Jeesuse elulugu tundma ei õpi, waid ainult seda, kuidas algristitogudus enese Jeesust ette kujutas. Ja siis tõusis loomulikult küsimus, kas wõib teise ewangeeliumi põhjal üleüldise usalduswäärilisi ja kindlaid teateid Jeesuse elu üle saada.

Terwe selle kriitika toimetas ja wiis lõpuni Bonni ülikooli usuteaduse eradohtent Bruno Bauer. Küsimuse peale, kas wõib weel praegusel ajal ajaloolise Jeesuse kaju lue testamendi jutustustest wälja uuristada, andis ta puhast-eitawa wastuse.¹ Ta ei läinud koge mitte nii kaugele, et üleüldise ajaloolise Jeesuse olemasolemist eitada, nagu ta seda hiljem tegi. Just wastapidi uskus Bauer esiotja et temal korda on läinud selle usugeeniuse olemasolemise jälgi kindlaks teha. Küll tunnistab Bauer et sellest geeniusest meil mingid teateid ega jälgi järele ei ole jäänud, et

warajase ristiusu jutustuste pakku fihi alt tõeliku Jeesuse kaju jooned hädawaewalt näha on, aga siiski ei kahelnud ta esiotja selles et ajaloolik Jeejus tõeste olemas on olnud. Alles oma kirjatöö teises trükkis pidi Bauer tunnistama, peale selle kui ta oma uurimised selle küsimuse üle uueste läbi oli katjunud: peab wõimalikuks tunnistama, koguni wäga tõenäolikuks wõimalikuks, et ideaalse kristuse kaju wõis tekkida ilma selleta, et tema aluseks oli elaw, konkreetne isik inimesesoo ajaloo.¹ Sialgse ristirahwa kogukond wõis luua ja omaks tunnistada jumaliku kristuse idee ilma selleta, et tema eesotsas oleks kunagi seisnud inimene Jeejus.

Weel enne seda, kui Bauer seda oma mõtet sai wälja ütelda, kautas ta oma koha ülikoolis selle kohtuprotseessi tagajärjel, mis usutunnistuste — minister Eichhorn (1842. a.) tema kui keseri wasta käima pani. Baueri terwe arwustusetöö pandi needmise alla; kui tema raamatuid ka mitte tuleriidale ei kantud, ometi ei pidanud usuteadlased mitte tarwilikuks neid lugeda ja wäheaawal wajasid nad unustusehõlma. Ilma Baueri tööde tundmata ei wõinud saada mitte üksi kõrgemat numbrit usuteaduse eksamil, waid wõis pääseda ka Tübingeni ülikooli, selle usuteaduse tähtsama asetoha õpetoolile; wõis saada „lue testamendi usuteaduse“ prohwessoriks ilma Baueri nime tundmata, rääkimata tema tööde tundmaõppimisest.

Bruno Bauer walis teise sest kahest teerajast, mis Spinoza mõttekäiku tarwitades Jeesuse küsimuses walida jäi. Spinoza ja Strauss walisid laia tee, Bruno Bauer selle kitsa raja, mis kristuses näeb ainult puht-jumaliku kaju. Seda wiinast rada tarwitasiid wäga wähesed. Ja kui isemeelikult tegi ajalugu selle kallal oma nalja! Strauss, kes kirikule sõda kuulutas Hegeli õpetuse pahema tiirwa nimel, sai kristuse küsimuses wabameelsete usumeeste ninamehets, Bauer aga, kes muidu Hegeli järelläijate paremal tiirwal asus, ei leidnud usumeeste poolt wähematgi tähelepanefut! Ewangeeliumide teksti küsimuses jääb suurem hull usuteadlasi tänini sellele seisukohale, kuhu omal ajal Strauss asus. Nemad tunnistawad Markust kõige wane-maks ewangelistiksi ja kinnitawad et teine

¹ Kritik der evangelischen Geschichte der Synoptiker. Leipzig, 1841—42.

¹ Kritik der Evangelien. 1850—51.

ewangeelium on ainukene algupärane teadeteallik Jeesuse küsimuses. Hakkavad nad aga Jeesuse kaju looma, siis võtavad need isandad ilma vähemagi punastujeta ka teised ewangeeliumid kui jamafugufed teadeteallikad tarvitusele. Põhjendavad nad oma teguviisi ühe eelbuse peale, mis sellest ajast, kui Martuse ewangeelium wanemaks allitaks tunnistati, iseäranis moodsaks on muutunud. Wana wagajutu peale toetades panid mõned uurijad liituma tõenduse, et esialgsete ristiusuliste ühistonnas olla tarvitusel olnud „isjanda ütelse“ kogu, teiste sõnadega Jeesuse kõnede algupärandite kogu. Sellepärast, järelmad selle arwamise poolehoidjad, et kõik need Jeesuse ütelse, mis Matteuse ja Luuka kirjades leida ja Martuse ewangeeliumis puuduvad, pärit on sellest Jeesuse kõnede kogust, mille olemasolemise siise nad usuvad. Selle arwamise poolehoidjad usuvad, et nad jedawiisi teadeteallika on üles leidnud, mis peaaegu Jeesuse eluaja siise ulatab. Ei ole aga raske aru saada, kui põhjendamata selle teise teadeteallika tunnistamine on; selle juure tuleme allpool. Seda tõendamad aegajalt ka usuteadlased isegi. Aga usuteadlaste suurem hulk peab sellest arwamisest kõwaste kinni, usudes et nad selle läbi Jeesuse kohta niisuguse teadeteallika on leidnud, mis neile just seniajani puudus, ja sellepärast ei luba nad selles küsimuses mingit kahtlust ega kõikumist. Ja lõpuks kujuneb asi nii, et iga usuteadlane seab tähtsamale kohale selle ewangeeliumi, mis tema isiklikulele waadetele kõige kohasem on; seda ei toimetata mitte teadusliku arwustuse nõuete järele, waid otstides tõendust sellele Jeesuse kujule, mis tähendatud usuteadlase peas juba on tekkinud.

Kõik see loob wähe usaldust ristiusu teadusemeeste arusaamise wasta kristuse küsimuses. Wähe sellest et usuteadlased igauks isemoodi Jeesuse isikut kujutawad, ka tema kõlblise kaju loomises lähewad arwamisjed teineteisele risti wasta. Üks kujutab Jeesust kui aruldase selge ja kokku-

kõblise waimuga olemust, teine maalib Jeesuse pilti kui isikut, kes kõige suuremate siisemiste piinade- ja kannatusetulest läbi käinud. Üks rõhutab Jeesuse ütelse: „Kes mõõka tõmbab, peab mõõga läbi surema“, ja kujutab meile iga inimesetapmise wasta wõitlejat, olgu see tapmine küll riigi poolt seadlustatud. Teine sellewasta tõmbab ette Jeesuse sõna: „Ma ei ole tulnud rahu tooma, waid mõõka“, ja maalib Jeesust kui metsiku, lõbusa sõja jutlustajat. Ühed Jeesuse austajad tõendamad et kristlane peab kirikulitmeiks jääma ka siis, kui ta oma südames temast on lahtunud, sest jäänud ju Jeesus kannatlikult Heebrea usufelisi liikmeiks, selle peale waatamata et tema wägew waim kaugelt tõrgemale tõusis. Junda kiriku kwinenud torrast. Teised toonitawastapidi just seda, et Jeesus oma tegewuse alguses Heebrea usutunnistusest terawalt olla lahtunud.

Niisugune mõtetesegu kostab meile jeesust-tunnistawate usuteadlaste laagrast wasta. Uuemate wabameelsete (liberaalsete) usuteadlaste hulgas leidub isegi Bruno Baueri waadete poolehoidjaid, nagu A. Kalthof,¹ Friedrich Stendel² ja Wilhelm Wrede. Ei ole siis ime, et ikka uueste ja uueste kerfib üles küsimus: Mis teame meie sellest Jeesusest, kelle üle niiwõrra lahku-minemat arwamisjed olemas on?

Kuulame siis, mis allikad ja tunnistusmehed tema üle jutustawad. Kui tahame selle küsimuse peale wastust leida, siis peame teadeteallikate tõenäulsuse uurimise alla wõtma.

Kuulame kõigepealt neid tunnistusmehi, kes paganate hulgast tulewad ja seda usuteadlaste poolt alati Jeesuse olemise tunnistuseks ette kutsutakse. (Särgneb)

¹ Das Christusproblem. Leipzig, 1902. Die Entstehung des Christentums. 1904.

² Im Kampf um die Christusmythe, 1910. Wir Gelehrten vom Fach! 1910.

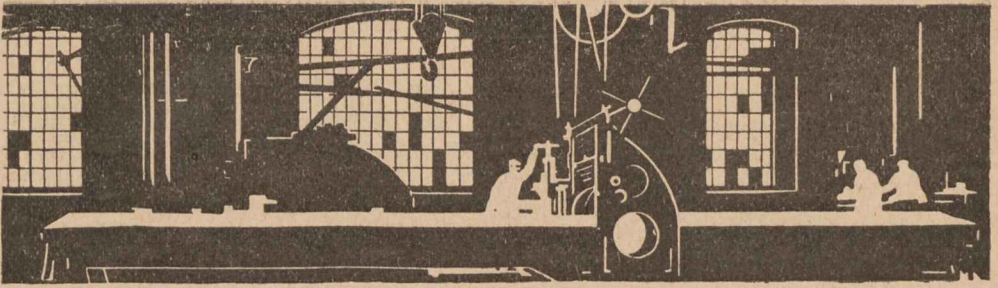
PUUDULIK MAST

Kuis rahwa turjal lasuwad,
nii kaardimastis asuwad:

ristid, ässad, emandad,
soldatid ja kuningad.

Miks seal papid puuduwad?

Mrgj

M. Dobrokowski

Hööwelpingi taga

W. I. LEENINI KIRJAD A. M. GORKILE

(Järg)

23. kiri

[Jaanuar 1913¹]

Kallis A. M.! Mul ei muidugi midagi selle vastu, et mu kirja Tih[onowile]² saadate.

Lunatsh[arski] weste „Kartuse ja lootuse wahel!“ hakkas mind pärast Teie jutustuse lugemist huwitama.³

Kas Teie ei wõiks mulle teda saata, kui ta Teil waba on?

Saadan ta, kui nõutakse, korralikult tagasi.

Korjandused Moskwa lehe heaks rõõmustasid meid üpris wäga.⁴ Sellest asjast hakkab kinni meie kolmik Moskwa oblasti duumasaadikutest: Malinowski, Sshagow ja Samoillow. See on juba kokku räägitud. Tarwis on aga ettevaatlik olla: ei wõi Moskwa lehte käsile wõtta, kui „Prawda“ mitte kindlustatud ei ole. Meil on plaan, kuidas „Moskwa Prawdat“ wälja anda.

Olge hea ja kirjutage Tihonowile, et ta ainult Badaajewi ja Malinowskiga räägiks, nendega aga tingimata.

Iseäranis rõõmustasid mind Teie kirjas sõnad: „Kõigist Wenemaa haritlaste plaanidest ja kawatsustest paistab ilma wähemagi kahtluseta, et sotsialistline mõte mitmesuguste wooludega läbi on imunud, mis talle juurteni waenulikud on: siin on müstika ja metafiiisika, oportunistus ja reformismus, ja narodnitshestwo jäänused. Kõik need woolud on seda enam waenulikud, et nad üärmiselt selguseta on ja oma õpetoolide puudusel neil wõimata on endid tarwiliku selgusega kindlaks määrata.“

Kriipsutan alla sõnad, mis mulle iseäranis rõõmu tegid. Nii nimelt: „juurteni waenulikud“, ja seda enam et nad selguseta on. Teie küsite seal Stepaanowi [I. I.] kohta. Missugusel seisukohal ta oli (ta on aga muidu tubli poiss, tööarmastaja, teab palju jne) lagunemise ja kõikumiste ajajärgul [1908—1911]? Tahtis „Wperjood'i“ ringkonnaga lepitada. See aga tähendab, et ta ise kõikus.

Kirjutas mulle kirju, et Wenemaal demokraatlisele rewolutsioonile rist peale tuleb tõmmata, et meil ilma rewolutsioonita Austria wiisi läheb. Haugutasin teda

¹ Kirjal kuupäewa ei ole, see on sisu järele juure tähendatud.

² A. N. Tihonow oli üks Gorki sõpradest. Missugust Leenini kirja Gorki temale tahtis saata, ei ole teada.

³ „Kartus ja lootus. Jõulune jutuaajamine.“ Jutustus. — Ilmus „Kiiewskaja Mõsl'is“, nr 357, 25. dets. 1912.

⁴ Korjandus Moskwa lehe heaks, s.o. enamlise lehe asutamiseks Moskwas, algas „Prawdas“ nr 176, 24. nov. 1912. Selles numbris awaldas salk „Moskwa töölisi“ kirjatüki, milles üles kutsutakse töölisteajalehe asutamiseks Moskwas annetusi vastu wõtma. Kirjatükil on pealkirjaks „Tööliste-leht Moskwas“. Leht („Nassh Putj“) sai aga Moskwas alles 25. aug. 1913 ilmuma hakata.

nende läiluste pärast likwidaatoriks. Sai haawatud. Hiljem puistas Laarin ta mõtted trükki.⁵

Nüüd tahab Stepaanow meeleldi näidata, et ta enam meil ei kirjuta, waid Roshkowi lehes „Noowaja Sibir“, Irkutskis. Aga kas teate, missuguse „woolu“ Roshkow üles leidis? Kas lugesite tema kirjatükki „Naassha Sarjaa's“ 1911. a. ja minu wastust „Swesdaa's“?⁶ Ja Roshkow jäi jonnakalt oma üli-paindluse juure. Ja Stepaanow? Allah teda teab. On nimelt „äärmiselt selgusetu“ ja segane seisukoht. Mina ei usaldaks praegu Stepaanowile iialgi mitte mõnda enam-wähem iseseiswat osakonda ajalehes: hüppab, aga ei tea isegi kuhu. Kaastöölisena aga wõiks wist kasulik olla. Ta on üks neist, kes „aru ei saanud“. Talle ülesandeks teha osakonda „organiseerida“ tähendaks kindlasti teda ennast kui ka osakonda häwitada.⁷

Teie kirjutate: „Aeg oleks et meil oma ajakiri oleks, aga selleks ei ole meil tarwilisel arwul üksteisega hästi kokkukõlas seiswaid inimesi.“

Selle ütelse wiimast poolt ei tunnista ma õigeks. Ajakiri paneks tarwilise arwu inimesi üksteisega kokku rääkima, kui aga oleks ajakiri, kui oleks keskkohht.

Keskkohht on, aga (paksu) ajakirja ei ole wälistel põhjustel: ei ole raha. Kui raha oleks, ma olen kindel, et meie praegugi paksu ajakirjaga walmis saaksime, sest kaastöölise keskgrupe juure wõib maksu eest paljuidgi kutsuda, kui neile kirjatööde ained anda ja kohad kätte määrata.

Niikaua aga kui raha ei ole, ei tule minu arwates sellest, mis käes on, see on „Prosweshtsheniye'st“ mitte ainult unistada, waid seda ka ehitada. See kala on küll pisike, aga esiteks kaswab ka suur wäikesest wälja, ja teiseks on wäike kala ikkagi parem kui suur tarakann.

Ammu, ammu juba on aeg kokkurääkimisele asuda, kui tahame suurel arwul „kokkurääkinud inimesi“ saada.

„Aeg oleks et meil oma ajakiri oleks.“ Kirjandusline keskgrupe on olemas. Sihtjoon on õige, nagu seda 12. (wõi koguni 20.) aasta eluõpetus, iseäranis aga wiimase 6 aasta wilumus kinnitab. Selle keskgrupe ümber on waja koguda, sellega teda üksikasjaliselt selgitades, kaswatades ja laiendades. Põrandaalusest ja „Prawda'st“ pidime algama. Aga selle juures seisma jääda meie ei taha. Sellepärast kui Teie juba ütlesite, et „aeg on et meil oma ajakiri oleks“, siis lubage ennast nende sõnade eest wastutusele wõtta: kas märkida kohe kawa, kuidas raha otsida paksu ajakirja wäljaandmiseks, mis nii- ja niisuguse programmiga, nii- ja niisugusega toimetusega ja nii- ja niisuguse kaastöölise koguga peab ilmuma, wõi hakata samase plaani järele „Prosweshtsheniye't“ laiendama.

Wõi weel õigem: mitte „kas — wõi“, waid ja — ja.

Ootan wastust. Wienist saite wist juba kirja „Prosweshtsheniye“ kohta. On kindel lootus teda 1913. a. wäiksel kujul kindlustada. Kui tahate et „meil oma ajakiri oleks“, siis hakkame koos asja nihutama.

⁵ Waata Laarini (selleaegse äärmise likwidaatori) kirjatükid „Paremat kätt ringi“, ajakirjas „Dielo Shisni“ nr 1, 22. jaan., ja nr 2, 2. märtsil 1911. Weel wäljapaistwamalt wäljendas Laarin oma mõtet kirjatükis „Ülesehituse teed“, nr 5, 31. maist, ja nr 6, 25. juunist.

⁶ „Noowaja Sibir“ ilmus 6. dets. 1912 kuni 1. weebr. 1913. Roshkowi kirjatükk, milles ta enamlastest lahti ütles, ilmus „Naassha Sarjaa“ nrs 9—10, 1911, pealkirja all: „Wenemaa praegune seisukord ja tööliselikkumise ülesanded käesolewal silmapilgul“. Leenini wastus ilmus „Swesdaa's“ nr 22, 3. dets. 1911, pealkirja all: „Liberaalse töölisterpartei manifest“. Roshkow wastas sellele kirjatükile „Naassha Sarjaa's“, nr 5, 1912, kirjatükis „Kahel wäerinnal“.

⁷ Nagu s. I. I. Stepaanow, kellele tema kohta käiwat osa kirjast teatati, seletab, kirjutanud ta „Noowaja Sibir'is“ rahwuswahelise poliitika küsimuste ja Lääne-Eroopa tööliselikkumise üle. Roshkowi likwidaatorline seisukoht, nagu ta seda „Naassha Sarjaa's“ wäljendas, ei tulnud, I. I. Stepaanowi tõenduse järele, „Noowaja Sibir'is“ hoopisgi nähtawale. I. I. Stepaanow wäljendas oma sellaaegset seisukohta awaras kirjatükis „Imperialismus“, mis — W. I. Leenini heakskiitmisel muidugi — ajakirjas „Prosweshtsheniye“ ilmus (1913).

Dasshnaakide⁸ kohta ei ole midagi kuulnud. Kuulujuttu pean aga loriks. Selle on walitsus lendu lasknud, kes Türgi Armeeniat tahab ära õigida.

P. P. S-id on kahtlemata Austria poolt ja astuwad tema kaitseks sõtta.⁹ Austria sõda Wenemaaga oleks (kogu Ida-Eroopas) rewolutsioonile väga kasulik asi, aga waewalt wõiks uskuda, et Franz Josef ja Nikolassha meile seda löbu walmistaks.

Teie palute sagedamine teateid saata. Hea meelega, kui aga wastu kajatate. Saadan (esialgu saladusena) meie hiljutise nõupidamise resolutsiooni; minu arwates läks see nõupidamine hästi korda ja saab oma osa mängima.¹⁰

Räägitakse, et resolutsioonid kõigist kirjanduseliikidest kõige igawamad olewat. Mina olen inimene, kes enese üleliiga resolutsioonidesse sõõnud. Teatage mõne sõnaga, kuiwõrd nad Teile loetawad on (iseäranis resolutsioonid rewolutsioonilistest streikidest ja likwidaatoritest).

Mis halba kergitas Wenemaal üles kuulujutt amnestiast?¹¹ Ei tea. Kirjutage. N. K-lt terwisid.

Surun tugewaste kätt.

Teie *Leenin*.

⁸ Dasshnaagid — Armeenia rahwulise partei „Dasshnaaktsütün“ liikmed. — Missugusest „kuulujutust“ Gorki Leninile oli kirjutatud, ei ole teada.

⁹ P. P. S. — Poola sots. partei, Pilsudski partei. — Leninini ettekuulutus läks täide: imperialistilise ilmasõja ajal astusid P. P. S. liikmed Pilsudski üleüldise juhatuse all Austria wägede hulka.

¹⁰ Jutt on enamlaste nõupidamisest, mis põrandaaluste tingimiste pärast „weebruari-nõupidamise“ nimetuse all tutawaks sai, kuigi ta jaanuaris 1913 ära peeti.

¹¹ Romaanowite suguwõsa walitsemise 300-aasta - juubeli puhul webruaris 1913 oodati amnestiat. 21. webruaril 1913 anti amnestia. Mis poliitikasüüdlastesse puudub, siis ulatas amnestia ainult nende kohta, kes kirjanduses wäljaastumise eest olid süüdi mõistetud.

WANGIKAMBRIS

Tuul hulub wihas

Wõre taga.

Wihm sajab. Ilm on pime must.

Kõik wangikambris

Wait ja waga.

On wahest kuulda aietust.

Ei und ei tule

Nende silma.

Nad tummalt pikutawad reas,

Ja kuulatawad

Tormist ilma,

Ja mõttetorm neil mässab peas.

Neid õuest kuuldaw

Auto mürin

Siis uue hooga erutas.

Nüüd mõnelgi neist

Elutule

Sel öösel puhub timukas!

E. HEIDEPARK

M. Dobrokowski joonistus

PARTISAANID

VII

Pärast poolakate salga purukslöömist hakkas salk suurenema.

Tuldi enamalt jaolt Ulei naabrusküladest. Linnast, kättemaksu kartes, tulid nad kogu kraamiga, naiste ja lastega.

Oli tulijaid ka kaugematest küladest — pea kõik Saksa sõja soldatid. Need tulid jala, seljakottidega ja berdankadega, mõnel oli koguni wintpüss kaasas.

Laagrikoht wiidi sügawamale põlisesse metsa Ludjana mäe juure ja löödi siin telgid üles. Oli juba ligi poolsada inimest.

Kubdjaga kokku puutudes ütles Selesnew:

— Ülem on waja walida.

Kubdja oli nende päewade kestel nagu pikemaks kaswanud; suunurgad olid alla langenud. Wõib olla et talle teise wälimuse andis wöö külge riputatud rewolwer, mis tapetud poolakalt wõetud. Kubdja oli nõus ja õhtapoolikuks määrati koosolek.

Kubdja ronis wankrile, mehed istusid rohu peale ja panid suitsud suhu. Kubdja tahtis püsti kõneleda, aga jättis selle nõu ja wõttis ainult mütsi maha.

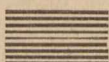
Wiie-kuue wankri wahel, millele seedriokstest wari peale oli tehtud, kõoberdas walge kõhuga koerapoeg; taigast hoowas waigu lõhna, ja näis nagu oleks mehed heinaniidule wõi pähklakorjamisele sõitnud.

Kõigi taga seisis Bepalõh põlwili ja naeratas wäikse sõrmkübarataolise suuga.

Tal oli hea meel, et nad nüüd üksi pole ja et kõik nii aupaklikult Kubdjat kuulawad.

Kubdja kõneles:

— Seltsimehed! Teie teate, miks me siia kogusime — sellest ei maksa rää-

WSEWOLOD IWANOW
Uudisjutt (Lõpp)

kida. Keegi pole kedagi ajanud, kõik oma tahtmise järele... Aga ühe asja wasta on kõik: meie ei taha Koltshaki wanakorra walitsust, me tahame oma, talurahwa walitsust. Ega me hundid ole, et iga kütü kartma peame. Meil endilgi on jõudu, ja peale selle — Uurali tagant tuleb nõukogude wägi. Waja ainult wasta pidada, ja — siis juba näeb mis saab. Nii... Nüüd aga on waja ülemat walida, sest et lambakarjalgi oma oinas on, kes teda juhib.

Mehed hakkasid naerma.

— Küll mõtlesin, mõtlesin, — kõneles Kubdja edasi — aga peale ühe inimese meil kedagi pole. Et aga kandidaatisi nimetama peab, siis on minu hää Anton Selesnewi poolt.

— Ja minul — Kubdja poolt, ütles Bepalõh.

Keegi nimetas weel Solominõh'i. Solominõh ümises:

— No mind nüüd!? Saan waewalt oma eidestgi jagu.

Kaua jamasid mehed, nagu külakoosolekul. Hakati käsi tõstma. Enamus oli Selesnewi poolt. Selesnew punastas sügawalt. Bepalõh ütles:

— Habe hakkab põlema.

— Waata sa, pois — naeris Selesnew heasüdamliselt, — ma olen ju nüüd ülem.

Siis litsus aga huuled kokku ja sammus kähku koormate wahelt läbi jõe poole.

— Kuhu ta nüüd läheb? — küsis Kubdja arusaamatult.

Solominõh waatas mööda kaasikut minewale Selesnewile järele ja sõnas:

— Karu hing on sel inimesel, kudagi oma rada ei leia.

Õhta eel tuli laagrisse kooliõpetaja Uleist, Koblew-Malisschewski.

Ta teretas kõiki kättpidi ja istus Kubdja kõrwale.

— Kas teate, ma tulen ju nüüd teie juure, — ütles ta endalegi ootamatalt.

Tulles oli ta mõtelnud laagrit ainult wähe waadata ja jälle ära minna. Kubdja waatas ta pead, mis nõndawiisi ettepoole oli, nagu tahetaks teda praegu tapma hakata, tema pinewat naeratust, ja lausus lõbusalt:

— Olge terwe tulemast.

Selesnew silmas kooliõpetajat ja rõõmustas:

— Teid ju meil just tarwis ongi, Nikolai Ossipowitsh.

Kooliõpetaja pingutas weel enam naeru.

— Tarwis on käsukirja kirjutada, aga kirjaoskajat inimest ei ole.

— Missugust käsukirja? — küsis Kubdja.

— No seda, et salk tegutseb ja et tulgu kel tarwis. Ja kui rohkem kogub — mobiliseerime kogu ringkonna.

Kõik kiitsid selle heaks. Selesnew otsis paberi wälja. Kooliõpetaja istus, wõttis sule kätte ja ta argtus kadus. Ta waatas lõbusalt Kubdjale otsa ja küsis:

— Mida siis õige kirjutada?

— Kirjuta, — ütles Selesnew lühidalt: Walitsuse käsul...

Kooliõpetaja waidles wasta:

— Peab panema et missuguse walitsuse.

— Kes tont meid külas teab. Nad aewastawad iga walitsuse peale, kui aga neid ei puudutata. Kas kirjutasid juba?

— Walitsuse käsul — selle kirjutasin.

— Kirjuta edasi... Kuulutatakse, et wõetakse wasta kõiki, kes soowiwad... Koltshaki wägede wasta wõidelda... jala ja hobusemehi... wanu ja noori... tingimata kaasa wõtta berdanka wõi wintpüss... sõjariistu on meil wähe... Ei, seda pole tarwis! Küllap isegi aru saawad. Ilmuda kogumise punkti... Kae... Nagu kreisisõjawäeülem kunagi. Aga kuhu ilmuda — ei tea.

— Taewa — ütles Bespaloh.

Kubdja mõtles weidi ja lausus:

— Paneme nii: Esimine Anton Selesnewi partisaani-salk, — ja asi sellega.

Selesnew waidles wasta,

— Ei saa muidu — ütles Kubdja.

— Külamees tahab et nimi oleks.

Kõik olid selle poolt, et külamees tõepoolest nimest lugu peab...

... Külal liikus kuulujutt, et linna olla sõitnud Omskist ataman Annenkowi kasakatesalk. Külal läksid rahutuks. Olid ju kasakad eriti metsikud mässude mahasurumisel. See tuli sellest, et Annenkowi ja Krassilnikowi salkadesse astusid enamiste nõukogudewalitsuse poolt iseäranis kannatada saanud mehed. Atamanlased kandsid pagunitel pealuu ja kahe ristamisi pandud kondi kujutust.

Küla turgudel sõitsid mürinal plaanwankrid, kägisesid kaarikud — rahwast tuli kokku weel pärast turuaegagi, ja kaua peeti küla taga karjaaedade juures koosolekuid.

Astusid üles mingisugused kõnemehed, kutsusid mässama, rääkisid et Omsk olla langemas, et Slawgorodis ja Pawlodaris olla nõukogudewõim, ja hommikute wõis taiga teel mehi näha, kott ja püss seljas, kes Anton Selesnewi juure läksid.

Ka linn elas rahutult.

Räägiti et Anton Selesnewi kümnetuhandelised salgad kusagil lähedal taigas on ja ainult parajat silmapilku ootawad, et kogu linna maha tappa, töölised wälja arwatud. Tööliste peale waadeti kadedusega, ja kreisiülem, kapten Petrof, pidas tihti wastuluure ülemaga nõu.

Ka „Rta“ telegrammid teatasid, et punased Kurgani ära on wõtnud, Petro-pawlowskile lähenewad ja et Omskit ewakueeritakse, ja justkui neid sõnumid paksu punase joonega alla kriipsutades ronisid raudteeliini mööda rongid ewakueeritud asutustega ja sõjapõgenejatega.

Õõseti aga põles taiga — sütitamised olid käimas, ja poolt taewast walgustas punane kuma.

Ja selle kuma walgel weeti madalast telliskitwist wangimajast wälja linna taha üksiku walge „Noobeli“ õlitangi juure wangiwõetud talupoegi. Talupojad kumardasid punase lindina lõkendawa ida poole, löid ristitähete ette, ja siis lasti nad maha.

Ja keegi ei teadnud, kes neid mattis wõi kuhu...

Juuli keskpaigas sõitis taigasse ataman Annenkowi salk. Õigemine oli see ainult osa salgast — kaks roodu kuulipildujate ja nelja ohwitseriaga. Ataman ise kaitses oma peajõududega Semipalatinskit mässajate talupoegade wasta.

Salga soldatid olid wihased lüasaaamise pärast liinil, sellepärast et tshehhid sõdimisest loobusid ja weel sellepärast et mäss kordkorralt tugewamine loitma löi, neid aga ühest kohast teise aeti, tapeti ja tapma sunniti.

Pööraselt põletasid nad külasid ja wiljarõukusi, peksid ja poosid talupoegi, kuna need sellega tasusid, et üksikult mahajäänud kasakad maha lasid ja majad põlema panid, kuhu atamanlased ööd jäid.

Kubdja mõtles linna sõita, et pöranda all töötawa enamlise ringiga kokku rääkida, aga linnast põgenenud jahuweski-töoline rääkis, et need on kinni wõetud ja ära tapetud. Pealegi tuli salka alatasa uusi inimesi juure.

Oli juba oma kantselei, mida kooliõpetaja Koblew-Malisszewski juhatas, oma majanduseosakond, kus Solominõh walitses, ja järjest rohkem kägises wankrid salgas, ja järjest rohkem tuli inimesi Kudja ja Selenowi juure kaebama.

Kaewati nüüd harlikuks saanud talurahwahädade üle: hooned maha põletatud, loomad ära aetud, üks ja teine tapetud; kõigil oli pea üks ja seesama, ja räägiti ühesuguste sõnaahtrate lausetega, iga külamehe ja -naise järele, kes peale kaebamist nimema läks, lasus südamele järjest suurem koorm.

Kõik partisaanid wajusid nagu weidi küüru, joomine jäeti maha, ja isegi Bespalõh pööras, kui ta mõnikord jõigi, magama heites pea häbelikult teisele poole.

Keegi seda muutust tähele ei pannudgi, kõik läks nagu tarwis, inimesed muutusid waljumaks, salk kaswas suuremaks, ainult Kubdja naeris mõnikord ärewalt, wehkles kätega — nähtawaste püüdis ta kaugemale põgeneda tundest, mis kõiki oli wallanud — et nad kõik seotud olid maaga, selle walude ja hädadega; kaugemale neist taiga suitsust lõhnawatest inimestest, kes iga päew wankritel, ratsa ja jala Ludjana mäele woorisid.

Ainult Selesnew käis ringi, pea selga wisatud, naeratades oma ülemisi hambaridu paljastades.

— Sina, Antossh, kõlbaksid õige papiks, — ütles Kubdja.

— Ja sina patuoinaks.

Kord sõitis Jemolin ratsa sinna. Ta raputas kõigil rõõmsalt käsi, Kubdjat aga patsutas õlale:

— Elad, poiss, mis? Mina teid raipeid tegin alles inimesteks. Paluma peate nüüd minu eest.

— Kas aidad walmis? küsis Kubdja.

Jemolin pigistas silmad kinni ja raputas pead:

— Kuni teiesugustega walmis saab, mädaneb alumine kord ära. Oh, on aga ajad küll! Ja mis siin õieti tulemas on — aru kudagi ei saa. Just nagu oleks rahwas ulluks läind. Päris metsik ja pentsik waadata...

— Eks sa siis waata vähem.

— No kas waadatagi ei wõi?

Jemolin sülitas ja itsitas kawalalt.

— Ma olen ju peremees. Mind huwitab, kuidas inimesed elu seawad, seepärast waatangi.

— Sa ikka aita takka kah.

— No meie abi poolest sööwad küll täid su ära. Siin on uuekaliibrilist inimest tarwis. Mina, näe, rabelen ja rabelen, sõidan ja sõidan, aga kuidagi aru ei saa, missugust inimest siia tarwis oleks. Tapawad üksteist, põletawad ja ikka aina ootawad kedagi, ah?

Ta tõmbas sadularihma pingule ja ronis sadulasse.

— Aga teil siin on wabadust! Sõitku kes tahab. Waat, missugused need nüüdsed rõõwliid on; oled enne sihukesi näinud? Hästi elate, poisid, hästi, hästi!

VIII.

— Köneldakse et Koltshaki wäed põgenewad!... wähe puudus et oleks Omsk ära wõetud. Kogu maa läheb nõukogude alla; waat siis poisid, eeh!...

Wäike tedretäheline Bespalõh laskis koguni kükakile, justkui poleks suutnud seda mõtet wälja kanda.

Gorbulin jootis kapast walgekõhulist koerapoega piimaga. See raputas pead, walged piisad lendasid ümberringi, weeresid mööda pehmet karwa alla. Koormate wahel kõndisid mehed mõ-

rudate ja mures nägudega, kuusikus kõlisesid kirwed, hirnusid hobused.

— Ei tea, kuhu talwekorterisse jääme, — ütles Gorbulin, koerale selga patsutades. — Hulluks lähed siin ilma tööta. Piinleb ja waewleb rahwas ja ei tea isegi milleks.

— Kui teaks, ega siis waewleks kah. Annenkow on ju lähedal.

— Tont teda wõtaks, küll murrab temagi kaela!

— Eks siis näe kudas läheb. Kas tema wõi meie, keegi peab ikka kaduma.

— Mets on suur, küll pääseme minema.

— Kuuli eest kaugele ei pääse. Ega neil Inglise püssirohust kahju pole.

— Běspalõh waatas imestanud silmil taigasse ja hüüdis kurjalt:

— Ja mis see Inglise talumees ometi wahib, miks ta niisugust sigadust laseb sündida. Oleksid weel meie taolised pimedad, aga räägitakse et seal koolitamata inimesi ei ollagi.

— Waletawad! — sõnas Gorbulin kindlalt. — Ei wõi olla, et koolimata inimesi ei oleks, lollisi on igal pool küllalt. Aga sõjamõona, näe, saadawad pettusega, et rahwale olla jahipidamiseks tarwis.

— Wintpüssidega siis?

— Wintpüssidega wõib karu ja mõnda muudgi looma lasta.

— Aga milleks siis mundrisi tarwis on?

Gorbulin waatas ähmaselt Běspalõhi otsa:

— No see on juba nende asi, mina ei tea!

Juure astus Kubdja, natuke norgus, rõugearmiline nagu rahutu.

— Pange kolid kotti, — sõnas ta lühidalt.

Běspalõh hüppas maast üles.

— Kas ära läheme wõi? No eks ma ütelnud, et Annenkow on lähedal.

Kubdja kohendas wõõd. Padrunitask ja rewolwer nagu tülitasid teda.

— Kuhugi me ei lähe. Me jääme siia. Naised lastega üksi lähewad minema... igaks juhtumiseks kaugemale. Meil aga tuleb, kui tarwis, mägedesse minna...

— Teist kohta otsima?

Běspalõh toetas jalad tugewaste maha ja wilistas.

— Näete, nutsite ikka et tööd ei ole!

Koormate wahel liikus Selesnewi rahulik ja tüse kogu. Ta waatas pere-meheliku pilguga wankrisi üle, ja nagu ta ennem rehepeksu ajal, natuke kõhatades taga oli kiirustanud, nii tegi seda ka nüüd:

— Pange walmis, ristiinimesed, pange walmis. Äh, missuguse kuhja kaltsusi kokku korjanud.

Üks määrdinud wammusega wanaeit halitses:

— Kahju ju koludest kah, Anton Semjoonõtsh.

— Muidugi... muidugi... — sõnas Selesnew asjalikult.

Gorbulin lausus rahulolewa häälega:

— Las käia, enamlane!

Tunni aja pärast weeres wankrite killawoor kitsaid taiga radasid mööda, juurikatel hüpeldes, põlise metsa poole.

Lapsed wingusid, korw-wankrites kaugutasid kodulinnud, sarwipidi wankri taha seotud lehmad ammusid oheliku otsas, karwasjalgsed kõhukad hobused aga aina tirisid ja tirisid.

Maasikad olid walmis saamas ja lõhnasid pehmelt ja magusalt. Nagu alati, kohasid nüüdgi seedrite ladwad.

All aga sõitsid mitme wersta pikkuselt jalgradadel inimesed; nutsid ja huikasid üksteist igasuguste häälttega, otsegu linnud.

Inimest kolmsada partisaanisi läks killawoori kannul Kuldjärwe taha; la-gendikule jäi umbes saja ümber.

Äraminejad olid warustatud haawli-püssidega, mahajäänud aga wintpüssidega. Pandi wälja walwepostid, tunni-mehed ja kaugemale taigasse salaluu-rajad. Ja jäadi ootama.

— Oled nüüd rahul? — küsis Kubdja Selesnewilt. — Wõi urgitseb weel südames?

— Eks me kudagi ära ela, — wastas Selesnew, wäsinult naeratades.

— Said juba oma õnnistuse kätte — pead nüüd rahul olema.

Kubdja hääles kuulus äritust.

— Ega ma ei kaebagi, ja kuigi kaebaks, mis seegi aitaks.

— Sa oled nagu sündinud laps, ei tea kuhu poole sammu astuda.

Selesnew wiskas pilgu üle Kubdja pea ja tõmbas suu wiltu.

— Kas kuulsid, — ütles ta pehmen-dawalt, — Ulei on tuhaks tehtud.

Bespalôh õpatas juhmilt koha peal:

— Põletati maha? . . .

— Maha, — wastas Selesnew liht-salt, taskust tubakakotti wõttes. — Hea weel et eide õigel ajal ära tuua sain. Oleksid ta üles poond. Nad on mu peale wihased.

— Täna siis tulewad.

Selesnew keerutas wilka walmis, wäl-gatas ergalt silmi ja puudutas Kubdjat kergelt käega.

— Täna nad ei tule, pea mu sõna meeles. Ulei aga on ainult eelmäng, päris saun on alles ees.

Ta laotas sineli maha.

— Heida pikali, puhka.

Ja ennast pikali wisates, ütles ta sü-gawa rõhutud häälega:

— Peaasi: ei maksa midagi imes-tada. Siis ei suuda sind ka misgi asi rusuda, eks ole, Kubdja? Wõi kuida sina arwad?

— Mina arwan, — ütles Kubdja, — et meil kuulipildujaid pole, neil aga on kolm tükki. Maha niidawad meid.

— Nemad panewad plehku, — ütles Gorbulin kindlalt.

Selesnew kiskus rohulible maast ja hakkas seda silmitsema.

— Wäike küll on, wennas, aga nii wõib ta'ga hobuse kõhu täis panna, et häda kohe! — ütles ta muigades. — Tānawu on hein hea. Parema on mui-dugi masinaga, kellel on, kui wikatiga. Mina aga arwan et mätastesse ju ma-sinaga ka ei söida, eks, Kudja?

Ka Kudja lõi muhelema:

— Ei söida, Anton Semioonõtsh.

Selesnew sulgus roidunult silmad.

— Ah kuis ma nende päewade sees wäsinud olen. Justkui oleks juba tuhat aastat elanud. Sinagi, Kubdja, oled nagu kõhnaks jäänud.

— Minul pole ju kunagi raswa olnud.

— See pole hea. Ilma raswata oled nagu ilma wiljata. Alati peab tagawara olema.

Ta kattis näo mütsiga kinni ja aigutas sügawalt.

— Hea meel et mägedes kihulasi pole. Sööksid meid weel ära.

Ja waewalt oli silmad kinni pigis-tanud, kui ta kohe uniselt nõrskama hakkas.

Kahe päewa pärast hommiku said partisaanid atamanlastega Ponoweski wärawate juures kokku.

Põiki Buja jõge on kaheksa suurt kaljumürakat. Nende wahelt tormab laksudes ja kohisedes wesi, walgeid läikiwaid haareid üles pildudes.

Pahemal kaldal on wesi tasasem; siit wõib koguni lootsikuga läbi sõita. Mõõda Bujat edasi ülespoole on mäed, nagu kirgiisi terawad rohelistest sametist mütsid, — allpool aga on tasandik, mida jõgi kewadel üle uputab.

Partisaanid läksid jõe äärt mõõda alla poole, atamanlased tulid üles poole.

Atamanlased seadsid end lagendikul pikka ahelikku; tegid kaewikud, panid kuulipildujad üles ja hakkasid laskma. Külamehed laksid ükshaawal, hoolega sihtides ja wahtides, kas kusagil kasak pead wälja ei pista. Mitu kord juba hüppasid atamanlased üles ja jooksid nõrga „hurraa!“ hüüdel partisaanide poole.

Kohe aga langesid mõned neist sur-nutena ja haawatutena; atamanlased pugesid jälle aukudesse ja klõbistasid kiirelt püssilukkusi.

Külamehed lamasid seedrite taga ja ootasid waikides.

Wäiksel lagendikul, mis pahemalt poolt ojaga, paremalt padrikuga piiratud oli ja kus atamanlaste teine, seni weel waikiw root peidus oli, niitsid laskjate kuulid ristamisi kõrgeid karukäppasi ja helesiniseid rüütlikannuseid.

Sääsed torkisid inimesi, ja neid ata-manlasi, kes haawata saanud, põletas päike ja nad palusid juua.

Agas juua neile keegi ei annud; kõik tahtsid rohkem neid külamehi tappa, kes seedrite taga peidus olid, harwa laksid, aga osawaste märki tabasid.

Nii paugutasid nad wastamisi ligi poolteist tundi.

Wiimaks tegid ohwitserid nõupidami-se ja ansid käsu tormi joosta, et maksku mis maksab puude tagant lask-watele partisaanidele peale minna ja neid maha noddida.

Ja olgugi et wõimata oli joosta pikas, jalgu määsiwas rohus ja lootustgi polnud

et partisaanid jooksu panewad wõi laskmisest loobuwad, siiski ei paistnud see mõte kellelegi pöörasena, ja „hurra“ karjudes ja paugutades ronisid atamanlased ühes ohwitseridega mööda rohtu ja rägistikku edasi. Lahtisesse suhu tikkus rohi, kulwa wastikut tolmu puistates.

Nagu natukene kentsakas paistis, kuidas kõrwal haawatud ja tapetud kukkusid, atamanlased aga jätkasid „hurra“ hüüdmist ja edasirühkimist.

Sama loiult kui ennegi põmmutasid külamehed seedrite tagant; näis nagu ei wõitleks nad sugugi tõsiselt, waid wiskawad praegu kohe püssid maha ja astuwad wälja armu paluma.

Seedriteni jäi kõigest sada sammu, kui külamehed äkki kogupaugu andsid ja ühiselt „hurra“ karjusid.

Kas kisast wõi millegist muust, aga kõik — nii atamanlased kui ka külamehed — tundsid et kummalgi nüüd teise eest joosta tuleb.

Atamanlastel tuli tahtmine karjuda.

Nad jäid seisatama ja kisendasid wõõra häälega:

— Hu-a-a-a...

Pöörasid ümber ja pistsid plagama.

Taiga tüwede tagant hüppasid legendiku serwale wammustes ja sitsisärkides külamehed ja karjusid läbisegi:

— Seltsimehed! Wisake püssid maha-a!...

— Lõpp... — mõtlesid atamanlased ja jooksid teadmata kuhu.

Seljataga tundsid nad wiirastusena külameeste lähedast hingamist, hirwil karwaseid nägusid, ja waskpunased täpid löid atamanlaste silmade ees tantsima.

Mõned neist kukkusid wette ja ujusid teisele poole kaldale.

Sinnasamasse hüppas ka kaks ohwitseri, aga ujuda nad ei osanud ja kättega juhmitl wees rabeledes haarasid ohwitserid wees rippuwa paju okstest kinni.

Sel minutil jooksis kaldale Kubdja ja Bespalõh. Ohwitserisi silmates ootasid nad meelega, kuni need kindlaste okstest kinni said, siis wiskasid püssid palge ja lasid.

Laene paisutusel wiis wesi kehad minema.

Suure waewaga jõudsid atamanlased legendiku lõpuni. Siin silmasid nad oma kuulipildujaid.

Siis tundsid nad millegi pärast jälle jõudu ja hakkasid uueste laskma.

— Tagasi! — hüüdis Selesnew müristawalt. Ja nagu kanapojad ema tiwa alla, nii jooksid mehed kummargile taigasse.

Kaldal tundis Bespalõh puusas äkki walu ja märgi püksa katsudes sai aru et ta haawatud on.

Ta äkki lumiwalgeks kahwatanud näol ilmus naeratus ja ta ütles Kubdjale walju häälega:

— Olen haawatud.

— Äh, see, tina! — ütles Kubdja, wöttis tal kaenla alt kinni ja wiis minema.

Seljataga legendikul tungisid atamanlased uueste peale.

Wasta paugutades pöörasid külamehed pikkamisi paremale poole ja taganesid mägedesse.

Nende järel aga, nüüd jälle ühtlase ahelikuna, paugutades ja endid puutuwede taga warjates tungisid atamanlased.

Ja ei tunnud külamehed neid, kes neid taga ajasid, ega atamanlased neid, keda nad tappa tahtsid.

— Hurra-a!... — kisendasid atamanlased aeg-ajalt.

Bespalõhil walutasid jalad, pea läks tal raskeks ja kogu keha tundus nagu üleaurune olewat.

Teda talutas kääelt kinni hoides Kubdja ja Gorbulin, tagant järele aga tuli higine ja sasis Selesnew ja kiirustas iga paugu järel:

— Astuge aga, astuge aga edasi, ärge maha jääge!...

Jõuti kasepabrikusse.

Kaskede kahwatus haljuses paistsid kuused nagu mustad nõõbid walge riide küljes.

Jällegi takistas käiku määratu kõrge rohi, sõnajalgu enam ei olnud, kuid käsi kriimustasid magusalt lõhnawad ohakad.

Bespalõh oli walust nagu joobnud ja hakkas keelega lallutama ja karjus iga sammu juures meeletult:

— Laske, wannad, lahti, laske lahti!

Ja halwawat wäsimust kättes tundes liikus Selesnew tagurpidi edasi, paugutas püssi ja kordas nukra häälega:

— Ära kaeba, Bespalõh, ära kurda poiss... Kiiremine, kiiremine... Ära maha jää...

Teised mehed olid juba kõik kaugele ette rutanud.

Mägi läks kordkorralt järsumaks. Peatati, et Bespalõhi haawa kinni siduda, aga lähedal atamanlaste hääli kuuldes mindi jälle edasi.

Jala all weeresid lahtised kiwid; lagedate kaljurahnude kohal tuli kaugeelt metsa äärt mööda ringi minna; selja taga aga plöksusid wahetpidamata asjata atamanlaste püssid.

Selesnewi tuju läks jälle lõbusamaks, ja ta riputas püssi õlale.

— Ära pääseme; — ütles ta. — Saadame nad wanasaadana pukile.

Bespalõhi pea wankus nagu walminud mooninupp tuule käes.

Soldatipüksid olid paksult werega läbi imbunud, werega määritud olid ka Kubdja ja Gorbulini käed.

Kubdja sinine satäänsärk oli küünarnuka kohalt pikalt lõhki rebenenud, paistis roosakas sääskedest puretud ihu.

Selesnewil oli halb ja ta jäi maha.

Mida kõrgemale nad järskusi kõrgendikkusi mööda, majasuuruste hallide, otsekui saetud äärtega kaljurahnude wahel nihkusid, seda selgemalt aimasid nad mingisugust waritsewat tundmata hädaohtu.

Nad hakkasid wäsimusest hoolimata sammu kiirustama ja lagendikkudest otse üle minema.

Kaasik ja haawik lõppes.

Ainult seedrid üksi kohasid weel, ja olgugi et päike endiselt põletas, aga mäeharjult puhus kõwa ja wilu tuul.

Nad tõmbasid wööd pingule, ja justkui tahtes purustada mässiwat waikuselinikut, mida ainult tuul segas, hakkasid nad kõwemine rääkima.

Jalge all krabises kuiw sammal.

Nad jäid peatama, pühkisid metsas sawiga määrdinud jalgu wasta halli, lumena rudisewat rohtu, sidusid Bespalõhi haawa kõwemine kinni, waatasid üksteise otsa ja läksid jälle waikides kiirelt edasi.

Tuul lehwitas juukseid, puhus särgid seljas kühmu.

Kas wäsimusest wõi millestgi muust, aga mõtted läksid loiuks ja wõimata oli neid sundida oma harilikku rada käima.

Selesnew juhatas nüüd teed.

Ta oli üleni märg, paks trappinsak oli nagu wihma alt tulnud. Silmawalged olid tal punaseid soonekesi täis ja silmatera wenis kordkorralt ikka laiemaks nagu raswapplekk laudlinal.

Ta wiskas mütsi minema ja läks edasi palja peaga, kuna tuul ta musta habet sasis.

Kubdja tundis ennast nii higist läbiligunenud olewat nagu oleks ta mingi wõõraste kehasse surutud ja ujuks selles soojana, limasena kuhugi kaugele.

Ta käe kõrwal rippus wäike, kogu aja kisendaw punajuukseline inimene. Sel inimesel oli ammuli suu tolgendawa keeletüükaga, suu, mis niisugust häält tegi nagu oleks kääridega raudplaati lõigatud, ja ajuti ei suutnud Kubdja kudagi meele tuletada, kus ta neid märgi wurrusi ja tetretähelist kortsus ninaõrt oli näinud.

Äkki läks kiwistik laiemaks ja nad silmasid oma ees lagedat künklist wälja.

Wäljal seisid ühtlase ahelikuna inimesed püssidega ja metsast tulijaile wasta jooksis kuus meest rewolwriga.

Neil oli Inglise sinelid seljas, ja nende peale waadates tundsid külamehed külma tuult ja märkasid lähedaid, sinakate suhkrupeade taolisi lumi-seid mäeharju.

Selesnew tõmbas püssi õlalt, karjatas ja katkestas kisa pauguga:

— Ann...

— Pu-o-ah!...

Selle järele wehkles ta kättega Kubdja poole, ta nägu läks ootamata nooremaks ja ta sõnas rutuliselt:

— Jäta maha... jookse...

Ta kumardas, pistis Bespalõhile rewolwri pihku ja jooksis küürutades minema.

Tema järele jooksid teised.

Bespalõhil hakkas hirm, ta tahtis rutem oma enese peale mõtlemisest pääseda, sulus rewolwri wasta meelekohta, aga mõtles järele ja laskis omale kuuli küljesse.

— Kas oligi lõpp?...

Katkendliselt töötas Selesnewi mõte jooksul:

— Eksisin... teel... tarwis oli...

Märja... oru kaudu...

Ja tal tuli meele, et ta weel Wene-maalt tulewaid punaseid näha oli tahtnud.

„Eks waatame“... — wilksatas tal peas.

Ta jäi seisma ja sõnas ühetasase häälega:

— Pea, poisid! Ega ära ikka enam ei jookse.

Tema häält kuuldes mõtles Kubdja: „surnud“ ja jäi järsku seisma.

Nende seljataga heitis Gorbulin pikali, kes joostes püssi ära oli kaotanud.

— Eks waatame... — ütles Anton, padrunid püssi pistes.

IX

Nädal hiljem teatas „sisemise wæ-rinna“ aruanne, et Ulei piirkonnas Anton Selesnewi rööwsalgad laiali olla pillatud ja ta ise wastastikku laskmisel surma saanud.

Ja weel kaks kuud hiljem wõtsid partisaanid ja punawæ regulaarsed wæ-osad Nilowski oma alla ja talupojad toid mägedelt Selesnewi, Kubdja ja weel nelja tundmata surnukehad ära.

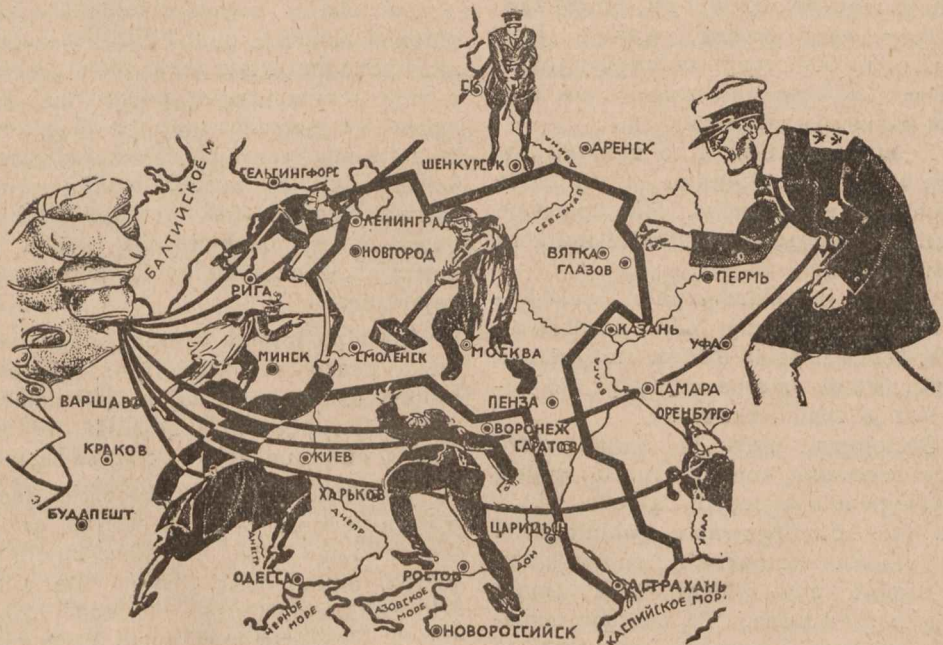
Kaewati sügaw haud, tulid töölised punaste lippudega, orkester mängis „Internatsionaali“, hallides sinelites kõnemehed, plekktähed walgetel jänesenahkmütsidel, kõnelesid kaua ja näitasid ida poole.

Eemal aga, rongikäigu lõpus, seisis kümnik Jemolin kollase lambanahka poolkasukaga ja waatles punaseid riidetükki ja muusikameeste heledalt hiilgawaid torusid. Ta tundis hinges liigutust ja ärdust; ta pühkis nina äärest pisaraid ja tähendas naabrile:

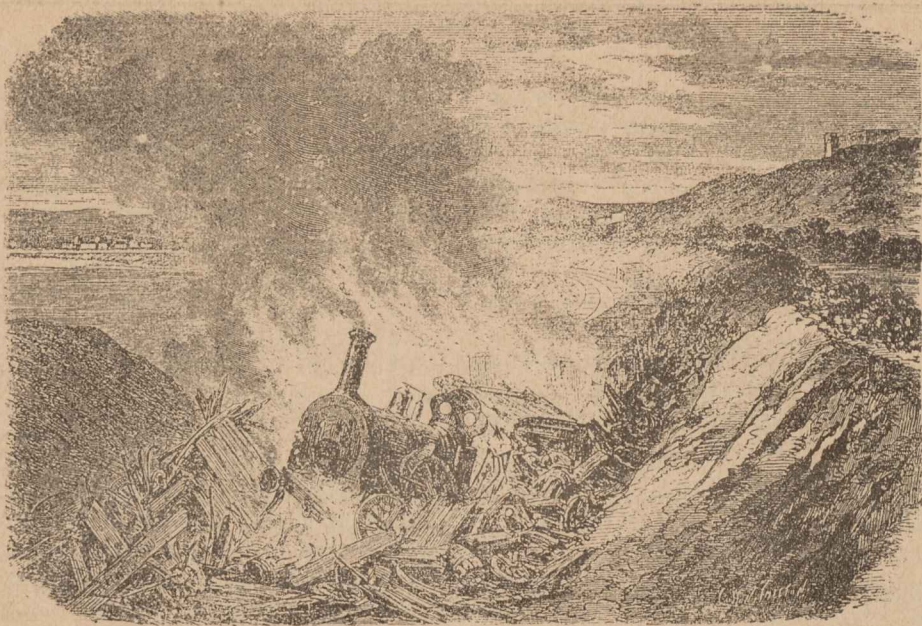
— Ütelda, tublid poisid olid!

13. I. 1921
Omskis

Tik E. J—dt

Kaart kujutab neid kaugemaid kohte, kuhu walged wæed sisesõja ajal tungisid. Hommiku poolt oli Kaasan nende käes. Lõunes Orell, Woroonesh. Ohtu pool Minsk ja Kiiew. Leeningrad oli hädaohus.

WIIRASTUSLINE 00

PAUL HUBER'I JUTUSTUS

Kiirrongi wapustawate, raskete tõugete tõttu waewalt jalgel seistes, kätt wahest regulaatori, wahest jungi käeraudade peal hoides, waatab Jean Chalon, nr 604. rongi wedurijuht, tungiwalt läbi wäikese higiauruga tumestatud waateakna pimedusesse.

Raudse lae külge kinnitatud wilkuw lamp walgustab märguplaatise, kiirust ja aurujõu rõhumist katlas. Märguplaatide seierid hüppawad kui hullumeelsed kord üles, kord alla.

Otsekui hingeldades pöörítawast kiirusest, libiseb rong ikka hoogsamalt kahte terasest paela mööda, oma müraga ja pimestawa laternawalgusega õõ pimedust ja rahu rikkudes.

Söötolmust must ja aurust märg kütja kohendab, ilma puhkusega, suurte tangidega tuld ja loobib labidas labida täie järel sütt õõguwasse põhjatusesse.

Terasest imeelukas kiirendab käiku ja tormab kui millegi kättesaamatu järel õõpimeduses. Ta mõirgab tumedalt, wõimsa hingusega wapustab ta oma terasest keha, mis elist ja aurust nõretab.

Tagant tõugatatult tugewatest pumbakannidest ja määratsewalt läbisegi tantsiwateest wäntraudadest kargleb peletis pinewusest, ja otsekui külgedesse tungi-

wate kannusta löökide sunnil kihutab ta edasi.

Jean Chalon, nagu wali taltsutaja, kätt pidemel hoides ja pilku libistades waateakna pealt jõunäitaja peale, tuletab meele mõnda muinasjutulist ratsanikku, kes Apokriiwa metsalist saduldanud ja tema lakast kinni haaranud. Otsekui kiirusest joowastanult kannustab ta ikka wõimsamalt oma peletist, kes raskelt hingates enesest sammastena suitsu ja auru ajab, lagendikku läbi lõikawa wilega kajastades.

Tormina tormab kiirrong nagu neelates paaris-roobaste linti. Kiirusenäitaja tõuseb ruttu sajani. Wilistades puhub tuul pikki peletise külgi, wedurijuhi ja kütja juukseid ja riideid sasides.

Ja järsku, justkui kindlale teadmisele jõudes, et kõik korras on ja wedur tema käe all sõnakuulelikult töötab, annab Jean Chalon täie auru. Kiirusenäitaja tõuseb korraga 120-ni tunnis. Endasse süwenenud kütja jookseb tendri juurest ahjusuhu, tangidega ja labidaga töötades, ja nagu mõni põrgulik jumalus keerab ta rasket pumbawõtit.

Ümbrus otsekui wajuks kusagile weduri taha, ja mõlemad mehed hak-

kawad ikka enam endis iseäralist tühjust ja pealetükkiwat peapööritust tundma.

Märgutuled liuglewad pimeduserüpest wälja, lendawad mööda ja ristnewad tagapool mõlemat kätt tee ääres, weduri läbiloikawast wilest terwitatud. Pooljaamade kellad helisewad wärisewalt, silmapilguks tulepaelana paistwad jaamade laternad lendawad... mööda... mööda...

Ööpimeduses öudse kuristikuna paisetes awaneb tunnel, mürinal rongi endasse kiskudes ja teda mõneks pilguks pilkase pimedusega mähkides.

Aga mis see nüüd on? Sonimine, peapööritus wõi mõttekujutus, mis äärmise närwide pingutuse ja wäsimuse tagajärjel tekkinud? Jean Chalonile tundub et ta ei suuda enam walitseda weduri jungide üle, et peletis oma ratsaniku käest ära libiseb.

Kahwatult, külmad higitilgad otsaesisel, kumardab end wedurijuht waateakna klaasi wasta ja järsku moonduwad tema näojooned koledaks, hirmsa ehmatuse pärast, silmad tungiwad pealuust: ööpimedusest liugleb wälja hoiataw punane täpp; ta kaswab kohutawa kiirusega, tormawale rongile oma werewaid kiireid wasta saates.

Wesi kargleb kiirusetorus, tõuseb ikka kõrgemale, ja wedurijuhile näib et toruklaas tõusewa wedeliku all jalamaid lõhkeb.

Asjata haarab ta abitu käsi jungide järel; need annawad wastapidamata järele, tühjalt, ilma soowitud tagajärjeta pöörates. Aga peletis tormab ikka edasi, ratastega, ahelatega ja terwe oma terasest kehaga müristades. Mööda lendawad märgutuled, jaama kellade helid kustuwad enne weel kui öiete kuulda wale jõuawad, raksuwad ja ägawad sillad, tunnelid justkui langewad rongi peale, telegrahwitratide kaebawa hulumisega tormawat peletist saates.

Kütja on terwelt oma töösse süwenenud ja ei näe ega kuule kedagi. Endistwiisi loobib ta laiade liigutustega labidas labida täie järel sütt, täitmata, põhjatu põrgutule kõrisse. Pumbad kiunuwad ja pritsiwad auru. Rong aga ahmib ruumi, ahmib ööd, seda oma hoogsa jooksuga ja mürinaga uimastades.

Jean Chalonile tundub et ta lõualuud on kruuwtangidesse haaratud; higi jookseb mööda tema lahjat nägu, mis waateaknaklaasi wasta on litsutud.

Wärisewal käel katsub ta kord tormast, kord jungisi. Ta hingeldab samuti kui ta masin. Ja ta hambad, mis kramplikult kokku surufud, awanewad aeg ajalt lõgisedes.

Rong tormab, hüppab, wäriseb ja rõkkab, otsekui pööraselt wihane loodusejõud, mida misgisugune wõim ei suuda peatada.

Ikka tugewamalt surub Jean Chalon oma pead wasta klaasi, ikka koletumaks moondub kohutuse ja hirmu pärast tema nägu. Aga punane täpp kaswab ikka, läheneb ikka... Ikka ähwardawam on tema hoiatus...

Hingeldaw wedurijuht toetab ennast raudse waheseina wasta, äärmiselt pingul ja otsekui hullumeelne olles. Wasta klaasi surutud nägu on laiaks muljunenud, klaas ei pea surumisele wasta ja ta wäljarõhutud killud lendawad raudteele.

Wali tuul tungib järsult jahutawa wooluna kabiinesse ja toiwutab pilguks wedurijuhti.

Heameelega hingab ta endasse külma woogu, mis talle wasta nägu tungib.

Ta käed haarawad uueste jungide järele.

Hirmus! Segaduses keeras ta neid koguni teisele poole! Terwe auru tagawara pani, tsilindritesse tungides, peletisele weel kiirust juure, mis pööraselt kuristikku tormab, ühes wedurijuhiga, kütjaga, konduktoridega ja reisijatega.

Ja rong, mis nüüd igasugustest ratsutitest wabanes, wiskab end edasi, käiku ikka kiirendades ja täitmatuna maad neelates.

Inimesed, kes teda eemalt märkawad, taganewad hirmunult tagasi, otsekui ebausklikust kartusest täidetud, ööpimeduses tormawat elukat nähes, kes tuleleeki ja mõirgamist enesest wälja kihutab.

Jean Chalon tunneb ennast kadunud olewat.

Meeleheitest täidetud püiab ta asjata tormaseid kinni wajutada, aga need ei

anna järele... Seier tõuseb wiimase piirini. Praegu lõhkeb aauröhutoru...

Hädamärgutulede weripunased kiired tungiwad läbi pimeduse, punane täpp muutub mäeks. Määratu ja kohutaw läheneb ta peadpööritava kiirusega, mürisewaid roopaid werewa leegiga üle ututades.

Praegu sünnib möödapääsemata põrge, sünnib õnnetus, halastuseta ja pime kui kuri saatus.

Kiire liigutusega tõmmab Jean Chalon sissewajutatud klaasi august pea tagasi, et lähenewat hädaohtu mitte näha.

Tühjus otsekui imeks teda enesesse, ja ta tunneb, kuidas põrand jalge alt kaob.

— Mu naine! Mu laps! — koriseb ta kramplikult, kasuta jungisi piigistades. — Mu waene naine! Waene laps!

Edasi kantud wihasest terastormist, mille tungi tagasihoidmiseks ta jõuetu on ja mille hukkaminek fantaasialise kiirusega läheneb, loeb Jean Chalon sekuntisi, mis teda hirmsast lõpust lahutawad.

Üks tungiw mõte waldab teda, ta peaju puurides, mis walmis on segaseks minema ja keeb kui wedurikatel, — mõte naise ja lapse üle.

Ta ei suuda möödapääsematusega woidelda. Ta on kõik teinud, kõik ära katsunud. Ja ainult mõte pöörata abi järele kütja poole, kes oma tööd pimesi jatkab, ei tule talle pähe.

Ja kogu oma olemise haiglast hukkaminemist nähes nagu heidaks ta alla sellele hirmsale osale, mis saatus temale määranud: kuulsuseta otsasaaamisele weduri terasseinte wahel, kus ta werine, koledaks moondunud keha kirjeldamata piinasi tunda saab. Ja tuleb surm, aeglane surm kõigi hingewaakumise koledustega, kaugel omastest, abita, ilma kaastunde ja meelituse sõnata.

Ennast oma hukatusesse tormawa weduri neetud jooksule andes, näeb ta järsult selginud mõttes, mille rataste mürin wälja on pörutanud, terwet oma minewikku täis tööwaewa ja kaotusi.

Imewäärilise selgusega kutsub ta oma mõttekujutuses üles enese terwe lihtsa

elu intiimse draama, mis täidetud on wäsimata wõitlusega omaste olemasolemise eest.

Mõrsjapõlwe õnnetunne heliseb lauluna tema ajus, pilguks ajaks kuristikku tormawa weduri ritmuslist mürinat sumbutades.

Nõiduslik unistus, millesse koletu tööelu iga minut tungib. Wedurijuhi südant täidab seletamata rõem ja magus ärewus: tema waimusilmi ette kerkib pruudi kuju walges looris.

Wedur kargleb, üleni must tahmast ja endast walkjas-halli auru pursates.

Ja wiimne illusioon: on kui kuuleks ta kellukeste hõbehelinat, mis tema ühendust õnnistawad. Waimustatult ja liigutatult kuulab ta seda helinat, aga kohutaw tööelu terase mürinaga ja wile hulumisega kannab teda warsti maa peale tagasi.

Ja nõnda näeb mõne pilgu wältusel Jean Chalon oma ettekujutuses terwet eilast päewa, mis ta tõeste oma naise ja lapse woodi ääres mööda saatis. Laps oli juba paranemas.

Ta nutab, nuuksub ja lepib juba surmamõttega, kui järku mingisugune heli temale kõrwu tungib, alguses waevalt kuuldaw, aga ikka lähenew ja kaswaw.

Kõrwus mühab kõwaste takti lüües pähetunginud weri, justkui oleks süda otse kõrwa juure paigutatud, mõistus lendab ära kiirelt nagu sõidurong, mis oma hullu jooksu endiselt jätkab. Aga heli kõweneb ikka, muutub kõrwulukustawaks... Kellahääl kuulutab hädaohtu...

Jean Chalon awab silmi, mis tulisest tolmust põletatud. Nüüd muutub kellahelin weel ähwardawamaks.

Ja järsku pöörab tema haigesse peajusse mõistus tagasi... Ees punane tuluke... siinsamas, päris ligi... kahe sammu kaugusel temast; praegu neelab ta teda oma weripunasesse põhjatusesse.

Pöörase hüppega, mille wõimuliseks ta end kunagi ei oleks pidanud, kargab jala-astme peal küürutaw inimene kabiini tagasi. Ta hingab kohisewalt ja wäriseb praegugi wõitlusest ja jõupingutusest, mis ta praegu kannatas, wõi-

deldes hullustuse, meeleheite ja surma wasta.

Ainult mõned meetrid eraldawad teda hirmsast paigast, kus teda hukatus ootab, mil kurjatõutaw rauakärin ühest rongi otsast teise ulatab, ööpimedust surmakoledusega täites.

Tekiwad kuuldawale surmaeelsed karjatused, millest wedurijuhi juuksed püsti kerkiwad. Need on hirmust meeletud reisijad, kes teda needes endid wasta aknaid surunud ja kiwinenult koletut, ärahoidmata pörget ootawad.

Weduri katel keeb ja hingeldab, aga meeletus wihas saadab ta ikka uued aarupilwed tsilindritesse; ja meeletud wõnkraud löikawad õhku hullu jõuga.

Aga naise ja lapse kuju waldab lõpulikult wedurijuhi mõtteid, kes praegu meeleheitliselt surma wasta wõitleb. Ta ei taha surra.

Ainult üks-kaks sekunti eraldawad teda hukatusest. Punane tuli on praegu rongiga kokku pörkamas.

Wiimasest üliinimliku jõu pingutusest elektriseeritult wõtab wedurijuht uueste enese üle wõimust, muutub otsusewõimuliseks ja külmawereliseks.

Wedur rökkab auru-, suitsu- ja leekidetormis edasi kannetuna. Raksuwad seinad, mis ägedusest õõguwad, on walmis kolde kuumast hingusest lõhkema.

Jean Chalon ei näe ega kuule enam midagi: ta on walge hälli juures, mille üle ennast ema õrna naeratusega kumardab. Laps sirutab tema poole oma wäikesi käekesi.

Walunaeratus, hullumeelsuse ennustaja, moonutab wedurijuhi nägu.

Järsku sirutab ta oma kätt millegi kättesaamatu järele. Aga ta mõistus hakkab kustuma ja ööpimeduses wäljasirutatud käsi langeb jungide küllest lahti.

... Ta langeb otseti... karjatab südantlõhestawalt ja tunneb, kuidas wedur tema alt ära libiseb... Torm kisub teda kabiini põrandalt ja pühib wälja. Hirmust segasena, tarretanud silmil waatab kütja talle järele...

Peadpööratawa lennu tunne waldab teda surmatormis, otsekuu maha murdes tema olemasolemist.

Ta libiseb... libiseb pikuti tendrit, hambaid kirstades, jalaastest meele-

heitlikult kinni künides surub ta hingeldades ja kõwerasse tõmmatult ennast selle wasta...

Aga rong jätkab oma fantaasialist kiirjooksu, oma terasest koguga ööd kahele poole lahastades.

Kõrwulukustawa mürina keskel kostab tema kõrwus helin endiselt edasi. Kuumawas peaaug kerkiwad endiselt möödaläinud aja kujud... Aga lähedal on koleduse pilk: praegu rebeneb ta lahti ja ta wigastatud keha langeb raudtee kallakule ja weereb selle pinda mööda alla.

Aga mis on tal nüüd selle kõigega tegemist? Täielikult ärakannetawa peletise wõimuses ennast tundes, ei lahku Jean Chalon haige peaju wiimsest kujutusest.

Temanaaine ja laps surewad; mõlemad on haiged, nad on kõhnaks jäänud; kannatused on nende näojume ära rikkunud. Juba on kaheksa päewa, kus ta wahetpidamatalt neid rawitseb.

Wäetike on diferiidis, mis ka emale külge hakanud. Praegu on üheksas päew. Arst ei anna temale peaaegu mingit lootust. Täna õhta peab Jean Chalon tingimata oma kohustetäitmisele asuma sõidurongis nr 604. Nädalane töölt äraolemise luba aeg on mööda, seda ei saa enam pikendada; sihuke on kord, mida muuta ei saa.

Painajalik wiirastus... Sonimises näeb waeneke, kuidas arst ära läheb. Ja temalgi on aeg teenistusesse minna... Hinges on rahutus; keegi nagu sosistaks talle, et ta iial enam omakseid ei näe...

Ainsa hüppega on ta tasakaalus ja haarab kuumade jungide järele.

Kõrwetusewalu mitte tundes teeb ta meeleheitlise jõupingutuse ja annab tagurpidise käigu, ja selle järele järsku ära nõrkedes paneb ta silmad kinni ja jääb seismajäänud südamega ootama.

Tõuge! Wälja purskawa auru wihi-semine, tormaste kriiskamine, bufrite lagin... Siinsamas ka jaama kella tume helin.

Weel üks pilk, — ja korraga walitseb waikus, mis ennast waguni uste awamise mütsumisega waheldab.

Justkui wahtus hobune peatab rong jaamaesisel. Wedur ähib wäsinult.

— Meie oleme jaamas, seltsimees! Ärgake!

Arusaamatuses õõrub Jean Chalon silmi, ise ikka weel wiirastuse wõimuses olles. Tuikudes ajab ta enese püsti ja waatab segaselt oma abilise otsa, kes lahkelt naeratab.

— Rahuldage ennast, seltsimees, kõik on paremas korras. Kui ma mär-

kasin et uni teie üle wõimust wõtab, asusin ise aparaatide juure; teid panin tendri nurka puhkama. Ega seda ole ka imeks panna terwe uneta nädala järele... Naise ja lapsukesega saite wist küll wintsutada. See wõib iga ühega juhtuda. Mul ka naine ja lapsed. Millalgi teete minu eest.

Kostis kell. Ärewalt ja liigutatult pigistasid seltsimehed teineteisel kätt, ja wedurilt maha astudes andsiwad nad kohad järgmisele wähetusele. TIK A. T.

„... Ta wajutas wäikest musta nuppu ja kohe woolasid naisterahwa rinnahääle nõiduslikud helid tuppa. Kujagil kauget laulis nägemata laulja ooveriaariat ja ta häile helid woolasid peeneid traatide mööda sellesse tuppa. Seltsiks et kunstniku laulust mõnu tunda, ei tarwita XXIII aastafaja inimesed enam teatris käia. Elektri imelise jõu läbi wõib seda laulu juhtida igasge linnaotsa ja isegi igasge riigiotsa...“ Seda wiisi armastasid mõõdaläinud aastafaja utoonistlikud kirjandused seda kauget tulewikku kujutada, mil traatide ja elektriwoolu abil wõimalikult saab inimese häält ja laulu kaugete maa peale edasi saata. Lapselikud unistajad, nad ei wõinud aimatagi, et nende unistusest sadant aastataki mööda ei lähe, kui laulu hakatakse ühest ilmaäärest teise ilma ühegi traadita, otsekohe läbi õhuruumi edasi saatma.

*

Läheme nüüd nende paljude raamatute juurest, mis meile tulewaseft elust, tulewasteft tehnikawõidudeft jutustawad, tänapäewase elu juure, ja me näeme et ta endas palju niisugust sisaldab, mis selle wana, aga nüüd juba teoks saanud muinasjutu sarnane on.

Moskwa. Talw 1926. aastal. Suur teater on rahwasit täis. Täna on esietendus — uut ooperit kantakse esimest korda ette. Teater on wäga ruumikas, aga täna ei suutnud ka tema kõiki soowijaid wasta wõtta. Saalis on pime, näitelawa on heledalt walgustatud, orkestri haigutaw turistik läigib tuhmit. Nõiduwõimuse häälte-

Kunst kõigile kõigile kõigile

harmoonia täidab saali ja kujukulajate tundmused taasa.

Suures saalis tõmbab üks täieste kinnine looše meie tähelepaneku oma peale. Mis sünnib seal, selles saladuslikus loošes? Miks ei waata etendust need inimesed, kes seal asuwad? Mida need iseäralikud inimesed Suures teatris esietenduse ajal toimetawad?

Läheme loošesse. Seal on terwe fogu iqasuquseid traatide, üksteiseqaga läbi wõidatud elektrinööri, nuppu ja käepidemeid, mitmesuguseid riistawuid, tuhmit põlewaid elektrilampide. Kõik see on tehniku juhatus all. Ta walwab pinewalt ettekanne käigu järele, oma käes hoiab ta ooperi partituura (nootide). Neqajalt liigutab ta käepidemeid, keerab nuppu, siis walwab jälle partituura järele — ta on pinewalt ametis.

Kui me alla waatetsaali läheme ja näitelawa esioja peale waatame, siis näeme me tema ees ja külgede real etteütteleja tuttawa kasti lähedal mingisuguseid wäikeid wäikraid riistawuid. Need on raadio edasiande mikrofoonid. Nende ülesanne on lauljate ja muusikariistade helid kinni püüda, elektrilaenete wärisemiseks (wõnkumiseks) ümber töötada ja kaugemale edasi anda, kõigevalt sellesse iseäralikku loošesse, kust meie alles praegu lahkusime.

Näitelawa esiojal on kolm mikrofooni. Nendest on kaks lauljate laulu, kolmas aga orkestrimõngu edasiandmiseks. Pealeselle on üks mikrofoon weel muusikajuhile seljastaha üles seatud, mille ülesandeks on orkestri soolonumbrid edasi anda.

Kõigi nende mikrofoonide tööd juhhib loošes asuw tehnik. Selle järele, kust-

poolt lauljad laulavad, kas on tarvis orkestrit edasi anda või mitte, seab tehnik selle või teise mikrofooni tegewusesse.

Aga kuhu jäävad need muusikalaenetuse harmooniad, mis Suure teatri looshesje kogutakse? Sest edasijaatwa raadio ülesanne on et neid kaugemale saata, nendele, kel endil võimalik pole teatris ooperit kuulata. Need häältelaenetamised on liig õrnad, muusikaliselt liig puhtad selleks et neid võiks koha üle suure linna välja paisata, tema elektrimüra ja pragina, ta õhuruumis lendawate elektrilaenete pöörisesse laiali saata.

Sellepärast jaadetakse mikrofooni wool, mis laulu- ja muusikahelid wasta wõtnud, maaulusesse kaablisje. Mõõda seda maaulust kaablit, kus ta kõigi kõrwaliste seagwate laenetuste eest kaitstud on, läheb see wool Nikolski uulitsal asuwasse eriasutusesse (Moskwas), „Raadio edasiandmise“ aptsialetsi, kes seda tegewust juhib.

Seal on tuba, mis „translatiooni sõlme“ nime kannab. Siin satub Suurest teatrist tulew mikrofooniwool erilisesse woolukõwendajasse, mis teda nagu kindlamaks ja tugewamaks muudab. Siit läheb ta samuti mõõda maaulust kaablit Moskwa suuresse „Kominterni“ nimelisesse raadiojaama. See saadab lõpuks need elektrimaagneedilaened, mis Suurest teatrist endiga laulu ja muusika kaasa toonud, üle terve määratuma Nõukogude Wabariikide-Riidu laiali.

Nüüd võib Odeszas ja Samarkandis, Tashkendis ja Nooworosjiiskis kodu olles lauljaid kuulata, kes Moskwa Suures teatris esietendusel ooperit ette kannawad.

Kunagi, see oli meie rewolutsiooni algul, kui ajutisel walitsusel maa jalge alt kaduma hakkas, laiutas peakaotanud Kerenski raadio teel oma histeerialisi kishüüdeid: „Kõigile, kõigile, kõigile...“

Kindlal jalal seisaw nõukogudewõim aga, kes raadio kui määratu suure kulturalise ja kaswatawa tähtsusega abinõu peale waatab, saadab raadio abil laiali ja teostab uut hüüdsõna:

„Kunst kõigile, kõigile, kõigile!“

Nõukoguderiigi ulatus on päratu. Teed ja ühendused aga on paljudes kohtades weel täieste algaegsed. Kaugetes metfanurkades elawad töölised ja taluinimesed ilma ajalehtedeta, ei tea neid ümbrisevast elust ega ilmast midagi. Nad on kultuura-

ilmast täieste eraldatud, tema sündmusid nad ei näe.

Nüüd aga wõiwad nad odawa raadio-aparaadi abil wähemalt kuulda mis maailmas sünnib.

Trikifunsti ülesleidmisest saadik on inimene kõige sellega, millest ta mõistus jagu suudab saada, kõige sagedamine tutwunenud filmade abil, lugedes. Läänud aastasaja arutu hull suuri ülesleidusi on meie ilma filmawaatepilti lõpmata rikastanud. Meie ostame juba seda ilma tema mitmesugustes awalustes mõista, milleks meie filmadele abiks on nii teleskoop kui päewapilti-aparaat, stereoskoop ja mikrooskoop, mitmetuhande küünla walqusega profhektorid (helgiheitjad) ja lõpuks see kõigi meie waateaparaatide ülemtipp, tänase päewa walitseja — wägew kinematograaf.

Kõik need määratuma tähtsusega ülesleidused, mis meie filmawaadet otsatumalt rikastanud, ei annud aga kõrwale midagi. Kinodes kuuleme kiirelt kokkuseatud muusikat, mis nagu kondits meie nälgajele kõrwale on, et ta ei takistaks filma mõnu tundmist.

Praegu aga on raadio kutsunud seda pitaajalist ülekohut heaks tegema. Raadio tuli selleks ilmaesse et meie kuuldepilti rikastada. Ta tungib wõimsalt meie uude ehitatawasse elusse. Meie loowa ehitustöö rasketel piewadel toob ta meile abi ja kergendust ja kallistel puhketundidel annetab ta meile rõõmsa kunsti naeratust.

Siin seisab tööline masina juures ja pühib otsaesifelt higi, kuna tal kõrwal külge kuuldetoru on finnitatud. Ajalehte lugeda ei ole tal aega, aga ta wõtab wäewauudised wasta — kõrwaga, mitte filmaga.

Suukõrgeõhufetõõtaas peegli ees istudes või oodates lihendawad inimesed oma igawust raadio waljustkõneleja kuulamisega, mis neile raadio-ajalehte või wäikest kontserti ette kannab.

Rahthemata warustatakse waljusträäkijatega ka autobussid ja trammaid, mis sõitjatega alati täidetud.

Läheb weel natuke aega mõõda ja juba on kujutuste edasiandmine raadio teel palju täielikumaks tehtud. See wiis on küll juba praegu üles leitud, nagu näit. kujutuste edasiandmine traadiga telegrahwi teel, mis aga laialist tarwitamist ei ole leidnud. Terve asi on ainult see et seda aga täiendada.

Moskwa I sitsiwärwimisewabriku töölised oma klubis kuulawad raadiot („Огонек“)

Kui see kätte saadud, siis on võimalik finopilti, mis hommikul kinematograafia pealinnas Los-Angeles'es (Võuna-Ameerikas) üles võetud, õhtul juba New-Yorki, Londoni ja Moskwa kinoteatrites ette tunda.

Uga ärgem hakakem unistama ega õhulõssa ehitama. Katsume parem meieaja imelisest, aga ühtlasi ka elavast ja ilmsi nähtavast muinasjutust mõnu tunda.

Aleksander Ossipow

Wastutaw toimetaja: H. Pöggelmann. Wäljaandia: „Külwaja“.

„ORASE“ LUGEJATELE

1926. aasta tellijad saavad ajakirja „Orast“ 6 numbrit. Poole aasta tellijatele on käesolew nr wiimane, sellepärast tuleb neil tellimist uuendada, kes seda weel ei ole teinud. Kes 1926. aastaks 3 rbl 60 kop. eest „Klassiwõitlust“ tellisid, need saavad 6 nrt „Klassiwõitlust“ ja 6 nrt „Orast“. „Orase“ wiimased nrid ilmuwad uue aasta algul. Tellijad saavad kõik tellitud nrid, kuigi nende ilmumine wiibib. Lugejate arwu kaswamine võimaldab meie ajakirja korralikku ilmumist kui ka sisu rohkenemist.

„Orase“ tellimise hind on nüüd postiga kätte saates: 6 nrt 3 rbl, 3 nrt 1 rbl 60 kop., 2 nrt 1 rbl 5 kop. ja üksik nr 55 kop.

Talitus „Külwaja“ kirjastuses, Leeningrädis, Fontanka 53. Telefon: 5-97-54. Postiaadress: Ленинград, Фонтанка 53, „Кюльвая“ (ehk „Орас“).

„ORAS“ Dante Sodini: Murtud, aga mitte painutatud (skulptuur). № 3 (12)
 Ain Rannaleet: Hällilaul. Ain Rannaleet: Veli, lugalaul, G. ja K. joonistustega. Eduard Hertlein: Mis meil Jeesusest teada on? K. Winogradowi joonistusega. Mrgj: Puudulik mast (mõttesalm). W. I. Leninini kirjad A. M. Gorkile. E. Heidepark: Wangikambris (luuletus). M. Dobrokowski joonistus: Hõõwelpingi taga. Wsewolod Iwanow: Partisaanid, jutustus (lõpp). Nõukoode-Wenemaa kaart sisesõja ajal. Paul Huber: Wiirastusline õõ, jutustus pildiilustusega. Aleksander Ossipow: Kunst kõigile, kõigile, kõigile. Päewapilt: Raadio wabrikutöölise-klubis.

PARANDUS. „Orase“ 1-2 nrs, 78. weerul on tõlkewiga toimetuse kontrollist läbi lipsanud. Pucini „Igatsuse“ asemel peab olema „Toska“.

AJAKIRI „KLASSIWÕITLUS“

ilmub 1927. aastal üks kord kuus. Tellimisehind aastas postiga 2 rbl 40 kop. Üsk nr maksab 25 kop. Talitus „Külwaja“ juures, Leeningrad, Fontanka 53. Telefon: 5-97-54. Aadress Ленинград, Фонтанка 53, „Классивыйтлус“ (ehk „Кюльвая“).

**Принимается ПОДПИСКА на 1927 год
на двухнедельный журнал
„РАБОЧИЙ-БУМАЖНИК“**

(8-й год издания)

Орган Центрального Комитета Профессионального
Союза Рабочих Бумажного Производства СССР.

ПОДПИСНАЯ ЦЕНА:

на год 4 руб. || на 3 мес. 1 руб.
 1/2 года 2 || „ 1 „ 35 коп.

Цена отдельного номера 20 коп.

РЕДАКЦИЯ: Москва, Солянка, Дворец Труда,
ЦК Союза Бумажников.

Вышла из печати книга **„Рабочее и профес-
сиональное движение на бумажных фабри-
ках за период 1750—1914 г.г.“** Составлен Ив.
Шуваловым под редакцией Истпрофа ВЦСПС. Объем
книги 202 стр. Цена 1 руб. 25 коп. — Можно получить
со склада редакции журнала „РАБОЧИЙ-БУМАЖНИК“:
Москва, Солянка, Дворец Труда, ЦК Союза Бумажников.

**„ГОЛОС
КОЖЕВНИКА“**

Орган
Центрального Комитета Союза
Рабочих **Кожевников СССР**

Выходит 3 раза в месяц.

ПОДПИСНАЯ ПЛАТА:

на 12 мес. 3 р. 60 к.
 „ 6 „ 1 „ 80 „
 „ 3 „ 90 коп.
 „ 1 „ 30 „

Подписка принимается во всех
фабзавкомах и местностях Союза
Кожевников СССР. Адрес редак-
ции: Москва, Солянка 12, Дворец
Труда, комн. 569.

**Дорожный Комитет
Профессионального Союза Работников
Железнодорожного Транспорта С.С.С.Р.
Мурманской жел. дор. (Дорпрофсоюз)
Ленинград, Фонтанка 117.**

	№ комн.	Телефоны
Председатель	320	} гор. 561-68 ком. 65
Ответственный Секретарь	320	
Зав. Тарифно-Экономическим Отделом	316	ком. 215
Тарифно-Экономический Отдел	318	ком. 216
Культотдел	311	} гор. 589-31 ком. 218
Организ.-Инструкторский Отдел	313	
Информация и статистика	324	ком. 219
Канцелярия и бухгалтерия	322	} гор. 97-09 ком. 221
Инспекция труда	301	
		ком. 220

**Ленинградский Губотдел
Союза Работников
Коммунального Хозяйства**

Набережная Красного Флота 38,
4-й этаж.
Телефон 155-26.

**ЛЕНИНГРАДСКИЙ ГУБОТДЕЛ
СОЮЗА СТРОИТЕЛЬНЫХ РАБОЧИХ**

Бульвар Профсоюзов, д. 19, III этаж, комн. 100—118

ТЕЛЕФОНЫ:

Председатель	150-55, доб. ком.	Дв. Тр. № 39
Секретарь	207-47, „ „ „ „	№ 108
Управделами	215-25, „ „ „ „	№ 74
Фин.-Счет. часть	227-17 „ „ „ „	
Орг'отдел	111-67, „ „ „ „	№ 109
Зав. Тар.-Эк. отд.	206-99 „ „ „ „	
Тар.-Экон. отд.	609-25, „ „ „ „	№ 38
Зав. Культ'отд.	503-05 „ „ „ „	
Культ'отдел	561-73 „ „ „ „	
Стат'отдел	609-24 „ „ „ „	

== ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1927 ГОД ==

НА ЕЖЕНЕДЕЛЬНЫЙ ЖУРНАЛ

„МЕТАЛЛИСТ“

(В год 48 №№)

Журнал, как и прежде, будет освещать текущие вопросы профдвижения, металло- и электропромышленности, жизни заводов, быт и нужды металлостроителей и т. д.

ПОДПИСНАЯ ЦЕНА:

1 мес. — 30 коп., 6 мес. — 1 руб. 75 коп.,
год — 3 руб. 50 коп.

II

На еженедельный журнал „МЕТАЛЛИСТ“ и на двух-недельное приложение — „ТЕХНИКА и МЕТАЛЛИСТ“

(Всего в год 72 №№)

Журнал „Техника и Металлист“ специально посвящен вопросам техники и ставит своей задачей поднятие квалификации рабочего металло- и электропромышленности.

ПОДПИСНАЯ ЦЕНА:

1 мес. — 55 коп., 6 мес. — 3 р., год — 6 р.

Отдельно подписка на „ТЕХНИКУ и МЕТАЛЛИСТ“ не принимается.

Заказы и деньги адресовать: МОСКВА 11, Солянка 12, Дворец Труда, комн. 312, РИО ЦК ВСРМ (тел. 5-09-28).

ДОРОЖНЫЙ КОМИТЕТ

Профессионального Союза Работников Железнодорожного Транспорта СССР
Северо-Западной жел. дор. (ДОРПРОФСОЖ)

ЛЕНИНГРАД, Площадь Островского, дом № 2 (быв. Александрийская)

	№№ комн.	№№ тел.		№№ комн.	№№ тел.
Председатель	221	гор. 584-82 сл. 19	Инспекция Труда	205	гор. 592-49 сл. 82
Ответств. Секретар и Зав. } Орг.-Инстр. Отделом . }	207	гор. 592-50 сл. 39	ДБ СИТ	209	гор. 592-50 сл. 17
Культ-Отдел	207	гор. 592-50 сл. 39	Бухгалтерия	219	мест. 30
Тарифно-Экон. Отдел . . .	223	гор. 533-88	Канцелярия	203	„ 48
	225	сл. 52			

Президиум.

КОММЕРЧЕСКО-ВСПОМОГАТЕЛЬНЫЕ ПРЕДПРИЯТИЯ

Правления СЕВЕРО-ЗАПАДНЫХ железных дор.

Площадь Островского, д. № 2. — Тел. 230-65.

1) В г.г. Ленинграде и Москве открыты Городские Станции исключительно для грузовых операций.

2) В г.г. Пскове, Новгороде и Рыбинске открыты Городские Станции для грузовых и пассажирских операций.

3) На ст. Псков и Кингиссепп открыты железнодорожные Таможенные Агентства.

4) На ст. Шишково, Бежецк, Сущево и Старая Русса открыты охлаждаемые склады для предварительного охлаждения скоропортящихся грузов.